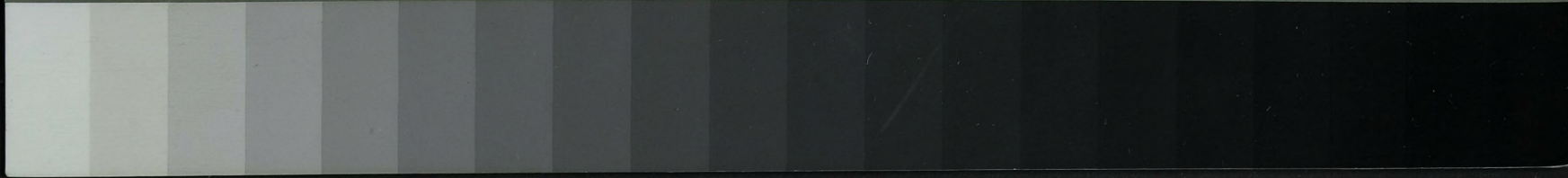

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

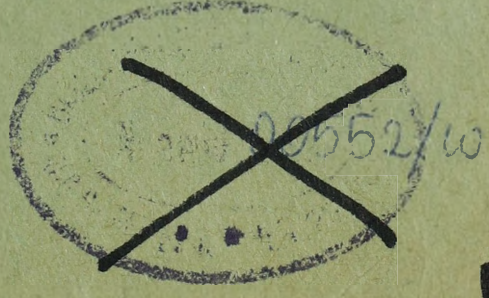

18/58 (18)

płk dypl. M. BRONOWICKI

ZASADY, ORGANIZACJA, PLANOWANIE
I KIEROWANIE MOBILIZACYJNYM
ROZWINIĘCIEM WOJSK OKREGU WOJSKO-
WEGO

WARSZAWA KWIECIEŃ 1973 r.

40691

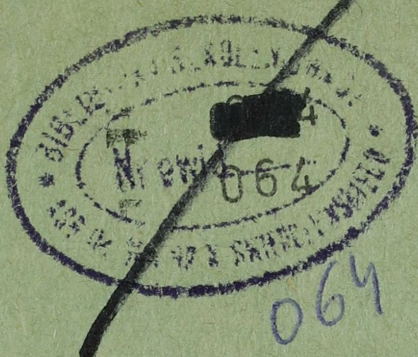
BIBLIOTEKA NAUCZNA ASE WP
Archiwum Instytutu Genetyki i Evolucyj
nr ewid. _____

13

10/53

18

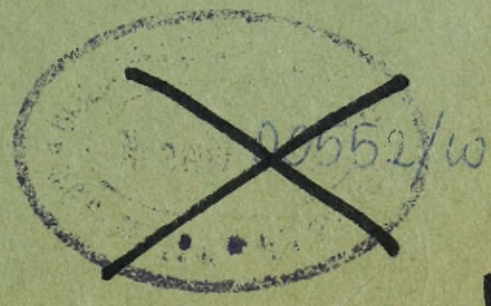

[Handwritten signature]

płk dypl. M. BRONOWICKI

ZASADY, ORGANIZACJA, PLANOWANIE
I KIEROWANIE MOBILIZACYJNYM
ROZWINIĘCIEM WOJSK OKREGU WOJSKO-
WEGO

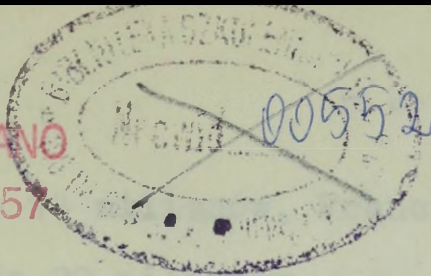
WARSZAWA   KWIECIEŃ   1973 r.

40691

BIBLIOTEKA NAUCZNA KASB WY
Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji
As. ewid. _____

PRZEKLASYFIKOWANO
Protokół Nr 12657

Protokół Nr 54305

ASGZ.nr

PODSTAWA
Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 roku
o archiwizacji (Dz.U. RP Nr 11 poz. 95)
Podpis

ZASADY, ORGANIZACJA, PLANOWANIE I KIEROWANIE

MOBILIZACYJNYM ROZWINIECIEM WOJSK OKREGU WOJSKOWEGO

I. W S T E P :

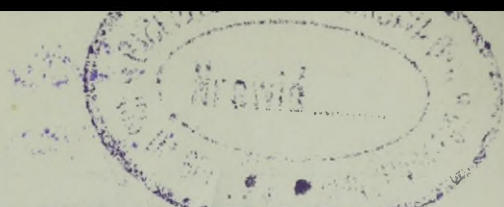
BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Archiwum i Zbiory Specjalnych

Pojęcie mobilizacja /od łacińskiego mobilis ruchomy/ zgodnie z Małą Encyklopedią Wojskową - to : " przejście sił zbrojnych państwa ze stanu pokojowego w stan wojenny, przekształcenie gospodarki narodowej na wojenną oraz dostosowanie administracji państwowej do potrzeb wojny."

Zatem przez mobilizację rozumie się rozległą sferę działalności dotyczącej zarówno sił zbrojnych, jak i całego państwa jego społeczeństwa, gospodarki i administracji.

Z powyższego wynika, że zachodzi ścisły związek między mobilizacją sił zbrojnych i mobilizacją państwa. Mobilizacja sił zbrojnych jest częścią mobilizacji państwa. Decyzję o ogłoszeniu mobilizacji podejmują najwyższe czynniki państwowe.

Mobilizacja Mobilizacja sił zbrojnych oznacza złożony proces przekształcenia struktury organizacyjnej sił zbrojnych okresu pokojowego na strukturę organizacyjną czasu wojennego i tą drogą wchłanianie dużych ilości żołnierzy rezerwy i różnego rodzaju sprzętu technicznego i środków materiałowych. Mobilizacja nie jest aktem jednorazowym, bowiem na skutek strat powstałych w działaniach wojennych proces mobilizacji wydłuża się na cały czas wojny, bowiem istnieje potrzeba ciągłego powoływania rezerw osobowych do sił zbrojnych. Podczas pierwszej wojny światowej Niemcy zmobilizowały łącznie 13,3 mln. ludzi, W. Brytania 5 mln., Francja - 6,8 mln. W drugiej wojnie światowej - Niemcy hitlerowskie zmobilizowały 17 milionów ludzi, Stany Zjednoczo-

ne - 14 milionów, Francja - 5 milionów, Związek Radziecki - około 20 milionów.

Liczby powyższe kilkakrotnie przekraczają planowane ilości ludzi na mobilizacyjne rozwinięcie sił zbrojnych przed wybuchem wojny w 1914 roku. Podobnie przedstawiał się problem dotyczący środków materiałowo-technicznych. Analogiczne zjawisko wystąpiło w drugiej wojnie światowej. Siły zbrojne Niemiec wzrosły liczebnie ponad dwukrotnie, W. Brytanii - prawie czterokrotnie, Stanów Zjednoczonych - ponad sześciokrotnie. Zatem całokształt przedsięwzięć związanych z rozbudową sił zbrojnych w toku wojny był proporcjonalnie tyleż razy większy od przedsięwzięć związanych z ich przebudową ze stanu pokojowego na stan wojenny.

Przytoczone fakty wskazują z jednej strony na procesy zachodzące w toku wojny w poszczególnych państwach i wysiłek całego zaplecza, które musiało pracować dla potrzeb wojny aż do ostatecznych granic jego wydolności, z drugiej zaś obrazują wysiłek systemu mobilizacyjnego poszczególnych państw. Było to jednak konieczne dla systematycznego zaspakajania potrzeb walczących frontów.

W mobilizacji istnieje ogólna prawidłowość historyczna, polegająca na tym, że im dłużej trwa okres pokojowy pomiędzy konfliktami zbrojnymi, tym bardziej zwiększa się zakres mobilizacji. Prawidłowość ta wynika z przyczyn ekonomicznych, gdyż chodzi o to, aby wydatki na utrzymanie sił zbrojnych w okresie pokoju były możliwie jak najmniejsze. Dlatego też siły zbrojne poszczególnych państw w okresie pokoju są w mniejszym lub większym stopniu skadrowane. Siły zbrojne systemu kadrowego istniejące w czasie pokoju stanowią bazę do ich mobilizacyjnego rozwinięcia do ram przewidzianych na okres wojny, jak również

zapewniają one niezbędny stopień gotowości obronnej państwa. Aby zapewnić sobie możliwość rozwinięcia masowych armii na wypadek konfliktu zbrojnego, musi być wypracowany optymalny system mobilizacyjny. Na system mobilizacyjny wywierają poważny wpływ takie czynniki jak :

- rozwój sytuacji polityczno-wojskowej ;
- charakter przyszłej ewentualnej wojny ;
- położenie geograficzne kraju ;
- możliwości ekonomiczne państwa ;
- potrzeby gospodarki narodowej ;
- przyjęte koncepcje i plany strategiczno-obronne dla odparcia ewentualnej agresji nieprzyjaciela ;
- struktura organizacyjna sił zbrojnych w czasie pokoju i przewidziana na czas wojny ;
- doktryna wojenna i inne czynniki.

Większość wspomnianych czynników podlega ciągłej ewolucji, dlatego też system mobilizacyjny, nawet gdyby był najdoskonalszy podlega ciągłemu doskonaleniu i nigdy nie można uważać go za ostateczny.

II. KROTKI ZARYS HISTORYCZNEGO KSZTAŁTOWANIA SIĘ WSPÓŁCZESNEGO SYSTEMU ORGANIZACYJNEGO SIŁ ZBROJNYCH I MODELU MOBILIZACJI.

Modele mobilizacji wynikają przede wszystkim z charakteru wojny, do której przygotowują się poszczególne państwa i koalicje. Rozpatrując problem ten w aspekcie historycznym możemy stwierdzić, że wraz ze zmianami w sztuce i strategii wojennej zachodziły zasadnicze zmiany w sposobach i zasadach mobilizacyjnego i operacyjno-strategicznego rozwijania sił zbrojnych do wojny. Każda kolejna wojna wносиła nowe jakościowo

konceptcje i zasady w tej dziedzinie nauki i sztuki wojennej. Problematyka mobilizacyjna jest ściśle związana z powstawaniem, rozwojem i strukturą organizacyjną sił zbrojnych. Zasady ich mobilizacyjnego rozwijania kształtowały się na przestrzeni wieków i ulegały ciągłym zmianom. Każdy nowy etap rozwoju społeczno-ekonomicznego i sztuki wojennej wyłaniał nowe problemy organizacyjno-mobilizacyjne, które z kolei stanowiły hazard do poszukiwań nowych form i zasad w tej dziedzinie, odpowiadających poziomowi rozwoju sił zbrojnych i sposobom prowadzenia przez nie wojny.

Mobilizacja sił zbrojnych naszego państwa ma duże tradycje historyczne i długą drogę swego rozwoju. Początki jej sięgają wspólnoty pierwotnej, w ramach której siły zbrojne organizowano, dla obrony zagrożonego terytorium wspólnoty lub dla dokonania napaści na sąsiednie plemiona - na zasadzie pospolitego ruszenia, które obejmowało wszystkich mężczyzn danego związku społecznego.

W późniejszych czasach spotykamy się z pospolitym ruszeniem klas posiadających. Istota tej formy tworzenia sił zbrojnych polegała na tym, że na wypadek wojny obok istniejących drużyn, które stanowiły kościec sił zbrojnych, występowało również pospolite ruszenie klasy przywilejowanej /właściciele niewolników/, powoływane do szeregów w drodze mobilizacji.

W warunkach manufaktury, liczebność armii wzrosła /do stukilkudziesięciu tysięcy/ w stosunku do okresu poprzedniego. W tym okresie widoczny jest znaczny postęp w dziedzinie uzbrojenia i wyposażenia. Ciągłe doskonalenie środków walki, w szczególności wprowadzenie na uzbrojenie armii broni palnej

i innego bardziej skomplikowanego sprzętu bojowego, spowodowało dalsze zmiany jakościowe, zmieniła się struktura organizacyjna sił zbrojnych oraz sposób prowadzenia wojny. W tych warunkach dotychczasowe sposoby tworzenia doraźnych sił zbrojnych nie mogą już sprostać zadaniom i dlatego też powstała konieczność tworzenia regularnych sił zbrojnych.

Przystąpiono więc do formowania armii zawodowych, organizowanych na zasadach ochotniczego zaciągu.

Rozbudowane i w zasadzie rozwinięte armie, nie posiadały w swej strukturze organizacyjnej czasu pokojowego jednostek tyłowych, jak polowe organy zaopatrywania oraz pododdziały dowozu, ewakuacji i obsługi sanitarnej, które w czasie pokoju były zbędne. Na wypadek wojny istniała potrzeba zorganizowania w drodze mobilizacji w zasadzie tylko jednostek tyłowych, do których powoływano stosunkowo nieznaczłą liczbę męszczyzn i pobierano brakującą ilość wozów i zwierząt pociągowych.

Przejście od produkcji manufakturowej do fabrycznej i uformowanie się państw kapitalistycznych opartych na centralizacji ekonomicznej i politycznej spowodowało dalszy niespotykany dawniej rozwój sił zbrojnych, których trzonem była kadrowa struktura organizacyjna i która stanowiła bazę do mobilizacyjnego rozwinięcia na okres wojny.

Na przełomie XVIII i XIX wieku następuje parokrotne zwiększenie się stanów liczebnych armii, które ze stukilkudziesięciotysięcznych wznoszą się do kilkuset tysięcy.

Utrzymywanie licznych armii zawodowych w czasie pokoju stało się zbyt kosztowne i ze względów ekonomicznych - niemożliwe. Dlatego też zaczęto poszukiwać nowych rozwiązań organizacyjnych.

Początek nowym ^{armiom} ~~zmianom~~ kadrowym dały Prusy, które po utracie swej potęgi militarnej w 1807 roku zmuszone zostały traktatem tylżyckim do zredukowania swojej armii do 42 tysięcy żołnierzy. Szczupła armia kadrowa stała się szkołą wojskową i produkcją wyszkolonych rezerw osobowych dla mobilizacyjnego rozwinięcia armii masowej na wypadek wojny.

W oparciu o tę strukturę organizacyjną i założony system mobilizacji - Prusy były zdolne zmobilizować armię, która w 1866 roku rozgromiła armię austriacką w bitwie pod Sadową, a w 1870 roku - pokonała armie francuską pod Sedanem.

Po klęsce wojsk francuskich pod Sedanem utworzony "Rząd Obrony Narodowej" zarządził mobilizację, w wyniku której powołano pod broń 800 tysięcy mężczyzn. Okazało się, że zaimprovizowana mobilizacja, pośpiesznie utworzona armia, której brak było zapasów uzbrojenia i wyposażenia oraz wyszkolonych rezerw osobowych - nie mogła stanowić siły do przeciwstawienia się armii pruskiej, zawczasu przygotowanej i zorganizowanej w wyniku przemyślanego jeszcze w okresie pokoju planu mobilizacyjnego rozwinięcia armii.

Okazało się wówczas, że mobilizacji nie można już improwizować, a musi ona być zawczasu wszechstronnie i doskonale przygotowana.

Wojna francusko-pruska stała się punktem zwrotnym w poglądach na zasady organizacji sił zbrojnych. Wykazała ona wyższość kadrowego systemu organizacji sił zbrojnych nad systemem organizacji armii zawodowych. Wyższość tego systemu polegała przede wszystkim na możliwości przygotowania dostatecznej ilości rezerw pozwalających na mobilizacyjne rozwinięcie armii masowej.

Nauczone doświadczeniem wszystkie mocarstwa europejskie, z wyjątkiem Anglii, przyjęły kadrowy system mobilizacji sił zbrojnych, oparty na powszednim obowiązku służby wojskowej, którym objęto w zasadzie wszystkich mężczyzn w wieku od 18 do 60 lat życia.

Kadrowa struktura organizacyjna sił zbrojnych była dostosowana do produkcji w czasie pokoju rezerw osobowych, niezbędnych do rozwinięcia przewidywanych na czas wojny sił zbrojnych oraz wchłonięcia ich przez jednostki istniejące w czasie pokoju i formowane od nowa. System kadrowy zapewniał ścisłość i elastyczność mobilizacji, pozwalał reagować na wszelkie zmiany wynikające z sytuacji wojskowo-politycznej, umożliwiał w zależności od konkretnej sytuacji zwiększanie lub zmniejszanie stanu liczebnego sił zbrojnych i ich gotowości bojowej drogą powoływania lub zwalniania żołnierzy rezerwy.

W ten sposób pod koniec XIX wieku został stworzony ^{kadrowy} system organizacyjny sił zbrojnych, pozwalający na szybkie przejście ich ze struktury czasu pokojowego na strukturę czasu wojennego. Równocześnie ukształtowały się nowe modele mobilizacyjne, odpowiadające wymogom rozwijania sił zbrojnych do wojny oraz ówczesnym warunkom ekonomiczno-społecznym i politycznym.

Kształtowanie się współczesnego modelu mobilizacji.

Ukształtowane pod koniec XIX wieku modele mobilizacji przetrwały w zasadzie w postaci niezminionej do pierwszej wojny światowej. Wynikały one zarówno z systemu organizacyjnego sił zbrojnych, jak i poglądów sztabów generalnych na sposób rozwinięcia tych sił i prowadzenia przez nie wojny.

W myśl tych poglądów uważano, że tak jak w poprzednich okresach, wojny prowadzić będzie tylko wojsko, że wojna ta będzie krótkotrwała. Wychodząc z tych założeń przygotowania materiałowe ograniczono jedynie do mobilizowanych armii w sprzęt wojskowy, środki transportowe i umundurowanie oraz zgromadzenia stosunkowo nieznacznych zapasów, niezbędnych do prowadzenia krótkotrwałej wojny.

Przygotowania mobilizacyjne wykraczające poza ramy wojska ograniczały się w zasadzie do powołania żołnierzy rezerwy, pobrania z gospodarki narodowej środków transportowych i żywności.

Zasady te słuszne w XIX wieku nie wytrzymały próby życia na początku XX wieku. Już pierwsze miesiące wojny światowej w 1914 roku wykazały, że ani aparat państwowy, ani społeczeństwo krajów prowadzących wojnę nie były do niej przygotowane. Zapasy amunicji i uzbrojenia zostały szybko wyczerpane, a przemysł wojenny nie tylko nie był przygotowany do wielokrotnego zwiększenia swej wydajności, lecz przeciwnie, osłabiony przez powołanie do armii inżynierów, techników i wysoko wykwalifikowanych robotników, produkował znacznie mniej niż w czasie pokoju.

Odbiło się to ujemnie zarówno na zaopatrzeniu armii i ich zdolności do prowadzenia działań wojennych, jak i na życiu społeczeństw państw biorących udział w wojnie. Długotrwała, nieprzewidywana wojna, klęski i niepowodzenia na frontach oraz niedostatek i cierpienia ludności cywilnej wykazały, że dla prowadzenia współczesnej wojny nie wystarcza posiadać przygotowaną wielomilionową armię, że do wojny współczesnej musi ^{być} przygotowane i zmobilizowane całe społeczeństwo oraz wszystkie dziedziny życia społecznego i gospodarki narodowej.

Doświadczenia pierwszej wojny światowej wykazały, że zwycięstwo w wojnie współczesnej przestało być wyłącznie dziełem armii, wynikiem sztuki wojennej i męstwa wojsk, jak to miało miejsce w minionych wojnach, że czynnikiem determinującym o zwycięstwie staje się mobilizacja i planowe wykorzystanie wszystkich sił i środków materialowych kraju zarówno militarnych, jak i ekonomiczno-gospodarczych. Doświadczenia te wykazały również, że nawet największe zaangażowanie rezerw ludzkich i materialowych dla mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych do wojny - nie rozwiązuje problemów żywienia i walki tych armii oraz względnie normalnego funkcjonowania aparatu państwowego i całej gospodarki - jeżeli mobilizacyjnym przygotowaniem nie obejmie się wszystkich sfer życia politycznego - administracyjnego, społecznego i gospodarczego. Świadczy o tym dobitnie olbrzymi wysiłek i rozmach mobilizacji sił zbrojnych, który nie rozstrzygnął losów wojny według przewidywań polityków i strategów. Wysiłek ten ilustrują liczby wskazujące wzrost sił zbrojnych rozwiniętych do wojny przez poszczególne państwa, i tak : Niemcy w 1914 roku powiększyły swe siły zbrojne - z 861 tysięcy żołnierzy do 4.216 tysięcy, Francja z 947 tysięcy do ponad 3.781 tysięcy, Rosja - z 1.360 tysięcy do 5.700 tysięcy.

Kształtowanie się systemów mobilizacyjnych w okresie międzywojennym.

Zakres przygotowań mobilizacyjnych po pierwszej wojnie światowej uległ radykalnemu rozszerzeniu. Przygotowaniami mobilizacyjnymi objęto wszystkie dziedziny życia społecznego, gospodarczego i politycznego państw oraz ich obywateli. Punkt ciężkości przygotowań mobilizacyjnych skierowany poprze-

dnio na zmobilizowanie wojsk, przesunął się na mobilizacyjne przygotowanie i uruchomienie rezerw niezbędnych dla rozwinięcia potencjału ekonomicznego do granic umożliwiających zwielokrotnienie produkcji, zapewniającej ciągłość zaopatrywania zwiększonych i ciągle wzrastających potrzeb armii walczących oraz niezbędnych środków do życia całego społeczeństwa.

Jednak zasady mobilizacyjnego rozwijania wojsk z przed pierwszej wojny światowej, z niewielkimi zmianami obowiązywały jeszcze do połowy lat trzydziestych, chociaż stały się one przestarzałe i nie odpowiadały już ówczesnym warunkom.

Dopiero na kilka lat przed wybuchem drugiej wojny światowej sztaby generalne zarówno w Niemczech, jak i w Polsce rozpoczęły intensywne prace, zmierzające do udoskonalenia systemów mobilizacyjnych swoich sił zbrojnych i dostosowania ich do ówczesnych warunków.

Szybki rozwój uzbrojenia w okresie międzywojennym, przede wszystkim zaś operacyjnych broni ofensywnych - samolotów i czołgów oraz zmiany w poglądach na sposób prowadzenia wojny, szczególnie w zakresie koncepcji operacyjno-strategicznego rozwinięcia sił zbrojnych - postawiły sztaby generalne wobec pilnej konieczności wypracowania nowoczesnych modeli mobilizacji wojsk, wynikających przede wszystkim z koncepcji operacyjno-strategicznego rozwinięcia sił zbrojnych do wojny.

Ówczesne koncepcje operacyjno-strategicznego rozwinięcia sił zbrojnych zakładały :

- po pierwsze - wyprzedzenie w rozwinięciu sił zbrojnych do wojny i uderzenie na przeciwnika, który nie zdołał się jeszcze całkowicie rozwinąć i uzyskanie tym samym przez napadającego wielokrotnych korzyści operacyjnych, a nawet strate-

gicznych. W tych warunkach napadnięty nie w pełni przygotowany do przyjęcia ciosu mógłby znaleźć się odrazu w krytycznej i trudno odwracalnej sytuacji.

- Po drugie - po wybuchu wojny destrukcyjne oddziaływanie nieprzyjaciela na obszar kraju może poważnie zakłócić proces mobilizacji sił zbrojnych i państwa.

Wychodząc z tych generalnych koncepcji zakładano, że mobilizacja nie może być - tak jak dawniej - nierozdzielnie związana z aktem rozpoczęcia wojny, a powinna poprzedzać go w całości lub ^oco najmniej w dużej części, by można ją było prowadzić skrycie :

- z jednej strony - możliwie najkrócej jeżeli chce się zaskoczyć przeciwnika lub kiedy groźba wojny wyłoni się gwałtownie ;
- z drugiej zaś strony - aby można ją było prowadzić etapami i w różnorodnych zestawach odpowiednio do stopnia i kierunku zagrożenia, gdy będzie ono narastać stopniowo.

Należy podkreślić, że koncepcja ukrytej mobilizacji zrodziła się w państwach agresywnych dążących do niespodziewanej napaści na nieprzygotowanego do wojny przeciwnika i wykorzystania czynnika zaskoczenia dla osiągnięcia operacyjno-strategicznego powodzenia, mogącego przesądzić wynik wojny. Skoro zaś zasady te zostały wprowadzone w jednym kraju, stały się one ogólną koniecznością. Dlatego też, w okresie poprzedzającym wybuch drugiej wojny światowej zostały one przyjęte w armiach większości państw.

Systemy mobilizacyjne Wehrmachtu i Wojska Polskiego opracowane i praktycznie prowadzone przed wybuchem wojny odpowiadały tym wymaganiom.

Charakterystyka systemu mobilizacyjnego armii
przedwrześniowej.

Charakteryzując system mobilizacyjny Wojska Polskiego przed wybuchem drugiej wojny światowej, należy stwierdzić, że powstawał on w wyniku wieloletnich badań i konfrontacji z życiem, zanim prawie przed wybuchem wojny przybrał postać nowoczesnego systemu mobilizacyjnego. Pierwsze prace mobilizacyjne w Wojsku Polskim zostały zapoczątkowane bezpośrednio po zakończeniu pierwszej wojny światowej.

Były one prowadzone pod przemożnym wpływem przestarzałych koncepcji francuskich i nie przedstawiały realnej wartości. Wprowadzony w 1926 roku plan mobilizacyjny " S " /pierwsza litera nazwiska ówczesnego szefa OI SG - płk Sadowskiego/ wyeliminował w znacznym stopniu dotychczasowe braki, jednak był on nadal nierealny, ponieważ nie uwzględniano w nim rzeczywistych możliwości zabezpieczenia materiałowych potrzeb mobilizacyjnych. Był to więc właściwie program rozbudowy sił zbrojnych, a nie plan mobilizacyjny oparty na realnych przesłankach.

W oparciu o dalsze studia i sprawdziany, w lutym 1927 roku został opracowany przez Sztab Generalny projekt "Wytycznych dla przygotowań mobilizacyjnych", które aktualizowały obowiązujący plan mobilizacyjny i czyniły go bardziej realnym.

W wyniku prac badawczych prowadzonych w latach 1927 - 1935 i uzyskanych wniosków, jesienią 1935 roku przystąpiono do opracowania nowego planu mobilizacyjnego, oznaczonego kryptonimem "W" /pierwsza litera nazwiska ówczesnego szefa OI SG - płk Wiatra/. Opracowanie nowego planu było konieczne, gdyż obowiązujący od 1926 roku plan mobilizacyjny "S" był już w

dużym stopniu nierealny i przestarzały pod względem zasad i metodologii przygotowania i przeprowadzenia mobilizacji, przede wszystkim z uwagi na przestarzałą organizację pokojową wojska, której praktycznie nie można było przeformować na strukturę organizacyjną czasu wojennego.

Plan "W", który wszedł w życie częściowo w 1937 roku i ostatecznie w kwietniu 1938 roku stanowił doskonale skonstruowany mechanizm przekształcenia sił zbrojnych ze struktury pokojowej na strukturę wojenną. Był realny i odpowiadał ówczesnym koncepcjom operacyjno-strategicznego rozwijania sił zbrojnych do wojny, zarówno na wschodniej, jak i zachodniej granicy kraju. Postawienie sił zbrojnych w stan gotowości bojowej mogło się odbywać stopniowo w sposób ukryty w miarę narastania i dojrzewania konfliktu zbrojnego, w drodze mobilizacji wybranych, pojedynczych jednostek na całym obszarze kraju, bądź też na terenie jednego lub kilku dowództw okręgów korpusów /DOK/. W wypadku konieczności użycia całych sił zbrojnych istniała możliwość postawienia w stan pełnej gotowości bojowej wszystkich jednostek wojskowych automatycznie na jeden rozkaz mobilizacyjny. Plan ten zakładał rozłożenie czynności mobilizacyjnych na trzy okresy, a mianowicie : czynności wstępne, mobilizacja alarmowa osłony i mobilizacja powszechna. Każdy z tych okresów uwzględniał konkretne czynności związane z rozwinięciem określonych jednostek i związków taktycznych - zgodnie z planem operacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych.

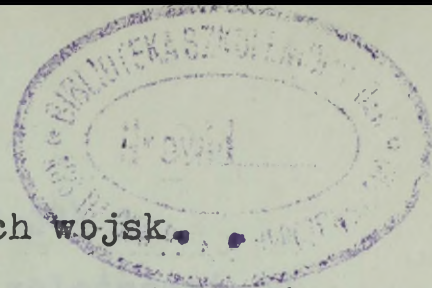
Polski plan mobilizacyjny zakładał na okres wojny pięciokrotny wzrost liczebny sił zbrojnych - z około 350 tysięcy do 1,5 miliona. W porównaniu z pierwszą wojną światową uległ znacznemu skróceniu - z dwóch tygodni do sześciu dni ogólny czas

trwania mobilizacji, z wyjątkiem części sił, które miały zmobilizować się w ciągu dziesięciu do dwunastu dni. Poza tym realność tego planu polegała na tym, że uwzględniał on położenie geograficzne, polityczne i strategiczne Polski, wymagania polityki państwowej oraz trafnie ujmował z punktu widzenia mobilizacyjnego rozwinięcia charakter wojny i możliwy sposób jej rozpoczęcia.

Plan mobilizacyjny "W" przewidywał zarówno stopniowe narastanie zagrożenia, jak i nagły wybuch wojny. Pozwalał zmobilizować $\frac{3}{4}$ sił zbrojnych, 40-44 ZT na ogólną ilość 52, systemem alarmowym, skrycie, stopniowo bez oficjalnego ogłoszenia mobilizacji ~~bydź w drodze powszechnej~~, /jawnej mobilizacji/, która obejmowała 8 ZT.

Zrywał^z zasadą z okresu pierwszej wojny światowej, że uruchomienie mobilizacji jest nieodwracalne i w praktyce równa się wojnie. Dawał kierownictwu politycznemu czas do decyzji i możliwość manewru politycznego.

Oceniając ogólnie, należy stwierdzić, że plan mobilizacyjny "W" był planem współczesnym i może być uznany za jedną z dużych osiągnięć okresu międzywojennego w tej dziedzinie. System polskiej mobilizacji nie wiele ustępował niemieckiemu. Przewaga niemieckiego polegała przede wszystkim na tym, że pozwalał zmobilizować skrycie całość wojska, podczas gdy polski - tylko $\frac{3}{4}$ sił oraz, że ogólny czas mobilizacji nie przekraczał tygodnia. W polskim systemie mobilizacja alarmowa w większości sił była również bardzo szybka, jednakże pozostała część sił rozwijała się ^{w ramach} mobilizacji powszechnej znacznie wolniej - w dwóch rzutach w ciągu 6 do 12-stu dni od ogłoszenia mobilizacji, głównie ze względu na eksterytorialne uzupeł-

nianie potrzeb mobilizacyjnych rozwijanych wojsk. Na nieznaczną przewagę planu hitlerowskiego złożyło się szeregi zasadniczych czynników, a mianowicie - wysoki stopień rozwinięcia jednostek w czasie pokoju, co zapewniło lepszą bazę wyjściową do ich mobilizacji oraz lepiej rozwinięta sieć komunikacji i łączności.

Polski plan mobilizacyjny zapewniał możliwość rozwinięcia przed wybuchem wojny 43 z posiadanych 52 związków taktycznych.

Niemcy hitlerowskie zmobilizowały 58 związków taktycznych. Dla porównania wysiłku i rozmachu mobilizacyjnego warto przytoczyć przykłady wzrostu sił zbrojnych innych państw. Np. w 1939 roku ^{Niemcy} zwiększyły swój Wehrmacht z 1.360 tysięcy do 4.600 tysięcy. Francja w 1940 roku z 700 tysięcy do około 5 milionów. Związek Radziecki w 1941 roku z 1.433 tysięcy /po przeprowadzeniu mobilizacji/ do 4.207 tysięcy żołnierzy.

Opóźnienie w mobilizacji i koncentracji, które wystąpiły od pierwszych dni wojny w obliczu zdecydowanej przewagi niemieckiej, dotyczyły tylko części jednostek. Polski system mobilizacyjny zdał egzamin w trudnych warunkach wojny. Pewne opóźnienia nie miały, zwłaszcza w pierwszych dniach wojny, istotnego wpływu na jej przebieg.

Należy stwierdzić, że systemy mobilizacyjne Wehrmachtu i Wojska Polskiego były wówczas systemami nowoczesnymi i sprawnymi, co potwierdzone zostało praktyką wojenną.

Zasady generalne, które legły u podstaw ich budowy oraz szereg ustaleń szczegółowych do dziś nie straciły na aktualności.

Szczególnie chodzi o takie elementy jak :

- a/ elastyczność i giętkość mobilizacji w zależności od sytuacji polityczno-wojskowej, polegająca na skrytym i stopniowym rozwijaniu różnorodnej ilości jednostek oraz na powszechnym jawnym rozwijaniu wojsk ;
- b/ rozłożeniu mobilizacji na trzy okresy - czynności wstępnej, mobilizacja alarmowa wojsk osłony oraz mobilizacja powszechna ;
- c/ zróżnicowanie jednostek wojskowych pod względem gotowości bojowej oraz określenie zasad ich rozwijania i mobilizacyjnego uzupełniania potrzeb. W myśl tych zasad wszystkie jednostki wojskowe ze względu na ich charakter i przeznaczenie zostały podzielone na trzy zasadnicze grupy :
  - grupa pierwsza - to kadrowe jednostki bojowe ;
  - grupa druga - to rezerwowe jednostki bojowe, posiadające późniejsze terminy zakończenia mobilizacji, miały być formowane na bazie zawiązków kadrowych ;
  - grupa trzecia - to wszystkie jednostki zapasowe, większość jednostek służb i punkty przesyłkowe - miały one być formowane od nowa na bazie samych żołnierzy rezerwy ;
- d/ Rozsrodkowanie jednostek mobilizowanych, co osiągnięto przez zwiększenie jednostek mobilizujących i rozłożenie na nie zadań mobilizacyjnych oraz przez przekazanie części zadań mobilizacyjnych jednostkom organizacyjnym resortów cywilnych.
- e/ Przechowywanie w magazynach jednostek mobilizujących pełnych należności sprzętu i wyposażenia dla jednostek

mobilizowanych z wyjątkiem materiałów, które miały być uzyskane w czasie mobilizacji w drodze zakupów.

f/ Terytorialne uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych oraz bezpośrednie stawiennictwo rezerwistów w jednostkach wojskowych. Terytorialność uzupełnienia zamykała się w granicach obszaru Okręgu Korpusu.

O dojrzałości i wartości tych koncepcji może świadczyć fakt, że od czasu ich powstania upłynęło przeszło 30 lat, lecz są one nadal aktualne, a rozwijane twórczo w kierunku ich doskonalenia do nowych warunków społeczno-ekonomicznych i politycznych oraz do wymogów współczesnej wojny, mają zastosowanie również w warunkach współczesnych.

III. MIEJSCE I ROLA MOBILIZACJI W NAUCE WOJENNEJ

W ogólnym znaczeniu mobilizacja sił zbrojnych jest przedmiotem badań naukowych, a tym samym częścią składową nauki wojennej. Ścisłe określając, mobilizacja stanowi jedną z dyscyplin teorii budownictwa sił zbrojnych, która - tak, jak ^{np.} teoria sztuki wojennej - jest częścią składową nauki wojennej. Teoria budownictwa sił zbrojnych w ogólnych zarysach zajmuje się problemami ich struktury, organizacji, stanu liczebnego i wyposażenia technicznego na czas wojny i pokoju oraz mobilizacji.

Nauka wojenna, badając rozwój budownictwa sił zbrojnych w różnych krajach i różnych epokach historycznych, w tym badając rozwój systemów mobilizacyjnych, przygotowuje materiał w postaci wniosków w celu praktycznego wykorzystania go przez doktrynę wojenną.

Doktryna wojenna opierając się na wnioskach nauki wojennej - określa :

- charakter przyszłej wojny ;
- sposoby jej prowadzenia ;
- budowę sił zbrojnych i charakter przygotowania ich do wojny, stosownie do możliwości ekonomicznych państwa i niezbędnych potrzeb przyszłej wojny.

Część składowa sztuki wojennej - strategia - jest głównym instrumentem doktryny wojennej przy opracowaniu planu wojny i przygotowania państwa do jej prowadzenia. Działaniami wojennymi i bojowymi zajmują się bezpośrednio strategia, sztuka operacyjna i taktyka, które stanowią część składową sztuki wojennej. One też określają wymogi we właściwym sobie zakresie badań i zainteresowań przed budownictwem sił zbrojnych. Strategia np. szczegółowo określa :

- wielkość sił zbrojnych jako całości ;
- wielkość poszczególnych rodzajów sił zbrojnych, ich rolę i zadania w wojnie oraz
- zasady ich użycia stosownie do konkretnych planów strategicznych.

Rozbudowa sił zbrojnych stosownie do określonych w planach wojny zadań jest więc funkcją teorii i praktyki strategii.

Na podstawie tych ogólnych ^{prawidłowości} ~~stwierdzeń~~ można stwierdzić, że budownictwo sił zbrojnych, a w ramach tego budownictwa - mobilizacja wojsk, realizuje wnioski i postulaty doktryny wojennej, strategii, sztuki operacyjnej i taktyki. Niezależnie od wymienionych zależności od doktryny i sztuki wojennej, ^{zarówno} budownictwo sił zbrojnych, jak i mobilizacja wojsk ~~jako część skła-~~

~~dowa budownictwa sił zbrojnych~~ - w dziedzinie badań naukowych i wypracowywania wniosków dla potrzeb doktryny wojennej, strategii i sztuki operacyjnej - posiada dużą autonomię i inicjatywę, bowiem dysponuje właściwymi sobie metodami badań.

Fragmentarycznie przedstawione zagadnienia dotyczące budownictwa sił zbrojnych ^{z jednej strony} stawiają ~~jednocześnie~~ podstawowe ^{elementy} części składowe systemu mobilizacyjnego, z drugiej zaś - bazę, na której rozwijana jest teoria mobilizacji wojsk.

IV. KSZTAŁTOWANIE SIĘ SYSTEMÓW MOBILIZACYJNYCH W LWP

Kształtowanie się systemów mobilizacyjnych w LWP rozpoczęło się od chwili tworzenia pierwszych jego oddziałów na terenie Związku Radzieckiego. Zasady organizacyjno-mobilizacyjne były oparte na systemie stosowanym w Armii Radzieckiej z uwzględnieniem specyficznych warunków w jakich formowały się polskie jednostki wojskowe. Pierwsze doświadczenia w zakresie prowadzenia mobilizacji i poboru uzyskano jeszcze na terenie Związku Radzieckiego, w trakcie formowania szeregu jednostek wojskowych.

Pierwszym, większym organem mobilizacyjno-uzupełnieniowym było Dowództwo Formowania i Uzupełnień Armii Polskiej w ZSRR, które w 1944 roku przekształciło się w Główny Sztab Formowania. Szczególny rozmach prac mobilizacyjnych nastąpił po wyzwoleniu znacznych obszarów Polski, gdy zaszła konieczność szybkiego rozwijania sił zbrojnych. W stosunkowo krótkim okresie czasu sformowano cały szereg związków taktycznych, z których utworzono dwie armie. O olbrzymim wysiłku mobilizacyjnym w LWP świadczy fakt, że już na początku 1945 roku stan sił zbrojnych wynosił około 400 tysięcy żołnierzy.

*rekomendacja
Teny kółka:*

Doświadczenia z okresu wojny oraz przyjęte, niektóre elementy systemu mobilizacyjnego z armii przedwrześniowej stanowiły realną podstawę do prac mobilizacyjnych w LWP w okresie powojennym. Prace mobilizacyjne w siłach zbrojnych PRL zostały zapoczątkowane w szerszym zakresie w 1949 roku, tj, od czasu odtworzenia ewidencji rezerw osobowych i środków transportowych.

Pierwszy plan mobilizacyjny, opracowany w 1951 roku, zakładał uzupełnienie wojsk systemem eksterytorialnym, rozwinięcia jednostek wojskowych w miejscu zakwaterowania oraz zbyt długie terminy mobilizowania jednostek wojskowych - dochodzące nawet do 30 dni. Zarówno pierwszy jak i kolejne plany mobilizacyjne /II - 1953 r., III - 1958 r., IV - 1963 r./ nie uwzględniały w pełni w swych założeniach aktualnych planów operacyjnych oraz możliwości i potrzeb gospodarki narodowej.

Podjęmowane w ostatnich latach przedsięwzięcia oraz ustawa " O powszechnym obowiązku obrony PRL" z dnia 27.11.67 r. stworzyły realne warunki do ostatecznego wypracowania i wprowadzenia w życie nowoczesnego systemu mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych.

V. WSPÓŁCZESNE ZASADY MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA WOJSK

Bezpośredni wpływ na kształtowanie się systemów mobilizacyjnych mają następujące, najważniejsze czynniki :

- przypuszczalny charakter przyszłej wojny oraz koncepcje strategiczne potencjalnego nieprzyjaciela ;
- podstawowe założenia planów operacyjno-obronnych dla odparcia agresji i

- możliwości ekonomiczne państwa i potrzeby gospodarki narodowej.

Zakłada się, że przyszła wojna może być prowadzona zarówno przy użyciu broni jądrowo-rakietowej jak i przy zastosowaniu wyłącznie broni konwencjonalnej. Współczesne uzbrojenie i wyposażenie wojsk spowoduje, że sytuacja na polu walki będzie ulegać szybkim i gwałtownym zmianom, a działania wojenne będą przeprowadzane w sposób wysoce manewrowy, na znacznych obszarach i w szybkim tempie. Masowe użycie nowoczesnych środków ogniowych /jądrowych/ spowoduje, że strony walczące będą ponosiły poważne straty w ludziach i sprzęcie, uzbrojeniu i materiałowo-technicznym wyposażeniu. Należy się liczyć z tym, że w toku działań z pola walki mogą zostać wyeliminowane w krótkim czasie całe oddziały i związki taktyczne.

Nieprzyjaciel może rozpocząć działania wojenne nagle, przez wykonanie gwałtownych i zaskakujących uderzeń rakietowo-jądrowych zarówno na wojska operacyjne jak i na głębokie zaplecza. Wybuch konfliktu zbrojnego może być również poprzedzony krótszym lub dłuższym okresem zaostżenia się sytuacji międzynarodowej, a same działania mogą rozpocząć się przy użyciu broni konwencjonalnej. Stopniowa eskalacja działań może doprowadzić wpierrw do użycia taktycznej, a następnie strategicznej broni jądrowej.

Przewidywany charakter współczesnej wojny znajduje swoje odbicie w prowadzonych ćwiczeniach. I tak np. ćwiczenie dowódczo-sztabowe "LATO-71" charakteryzowało się rozpoczęciem działań przez przeciwnika od nagłego, zmasowanego uderzenia jądrowego. Cwiczenie to wykazało krytyczną sytuację, jaką

może wytworzyć niespodziewane, zmasowane oddziaływanie przeciwnika na kraj, ludność i wojska. Wykazało również niezwykłą złożoność realizacji w takich warunkach procesów mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk.

Wychodząc z powyższych rozważań i wymogów można sformułować szereg najważniejszych zasad jakie należy uwzględnić i przestrzegać zarówno w procesie tworzenia współczesnego systemu mobilizacyjnego jak i w procesie organizacji, planowania i kierowania mobilizacyjnym rozwinięciem wojsk.

Do tych zasad należy zaliczyć :

- stałe utrzymywanie części sił zbrojnych w gotowości do natychmiastowego odparcia nagłego, zaskakującego uderzenia nieprzyjaciela ;
- uwzględnianie założeń planu operacyjno-obronnego oraz potrzeb i możliwości gospodarki narodowej ;
- elastyczność mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk, która ma zapewnić możliwość mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych w różnych sytuacjach polityczno-wojskowych /przed rozpoczęciem, z chwilą rozpoczęcia lub po rozpoczęciu konfliktu zbrojnego ; z użyciem lub bez użycia broni jądrowej, częścią lub całością sił/, szczególnie w warunkach zerwania systemu mobilizacyjnego oraz dużych strat i zniszczeń w wojskach, wśród ludności cywilnej i gospodarki narodowej,
- maksymalne skracanie terminów zakończenia mobilizacji, aby uprzedzić nieprzyjaciela w osiągnięciu pełnej gotowości bojowej wojsk ;
- szybkie, sprawne i skryte przeprowadzenie mobilizacji ;
- rozśrodkowanie i ubezpieczenie rejonów mobilizacji ;

- właściwe zorganizowanie i terytorialne przygotowanie rezerw osobowych dla mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych, uzupełnienia wojsk w czasie wojny oraz zapewnienia nowych formowań ;
- dowóz żołnierzy rezerwy bezpośrednio do macierzystych jednostek ;
- właściwe przygotowanie i gromadzenie środków materiałowo-technicznych oraz utrzymywanie ich w stałej gotowości użycia.

Ponadto istotne znaczenie odgrywa przestrzeganie takich zasad jak :

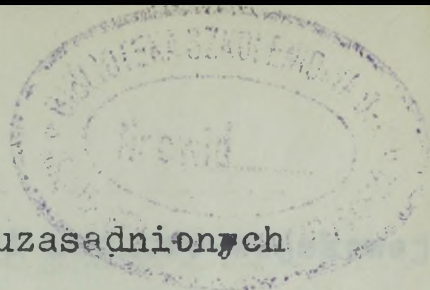
- centralizacja decyzji i ustaleń ;
- decentralizacja kierowania przebiegiem mobilizacji w wypadku zerwania systemu dowodzenia i mobilizacyjnego ;
- ciągłość mobilizacji ;
- odporność na uderzenia bronią masowego rażenia ;
- realność planowania ;
- bezpośrednia odpowiedzialność dowódców i szefów sztabów za gotowość mobilizacyjną i przeprowadzenie w terminie mobilizacyjnego rozwinięcia ^{jednostek} w ramach osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej ;
- powszechność angażowania sił i środków do mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych.

Niektóre z wymienionych zasad wymagają krótkiego scharakteryzowania i tak :

1. Centralizm decyzji - należy rozważać w aspekcie planowania i realizacji. Podstawowe wskaźniki i założenia planu mobili.

zacyjnego ustalone są centralnie, na szczeblu państwa, stanowiąc bilans potrzeb wynikających z potrzeb planu operacyjnego oraz szeroko rozumianych możliwości państwa. Decyzja odnośnie uruchomienia planu mobilizacyjnego /zarządzenia mobilizacji/ w zasadzie zastrzeżona jest również dla szczebla najwyższego / może być inaczej tylko w sytuacji bezwzględnego zaskoczenia/. Należy bowiem pamiętać, że istotne znaczenie ma wybór momentu rozpoczęcia mobilizacji. Nie ulega wątpliwości, że jeżeli z jednej strony opóźnienie mobilizacji może mieć strategiczne skutki w wypadku uderzenia uprzedzającego nieprzyjaciela - to z drugiej strony przedwczesne lub zbyt późne przeprowadzenie mobilizacji wywrze nieodwracalne skutki na politykę i gospodarkę państwa.

2. Realność planowania - zasada ta wiąże się z poprzednią i nie wymaga większego komentarza. Każde zorganizowane działanie, aby było skuteczne i osiągnęło zakładany cel, przede wszystkim musi być realnie zaplanowane. Przy czym realność musimy tu zrozumieć w znaczeniu rzeczowym, przestrzennym i czasowym.
3. Skrytość - pod tym pojęciem należy rozumieć bezwzględny obowiązek utrzymania ścisłej tajemnicy wszelkich zamierzeń i przedsięwzięć mobilizacyjnych. Wszelkie zadania w tym zakresie należy zatem wykonywać skrycie, pod pozorem realizacji zadań szkoleniowych, prac na rzecz gospodarki narodowej, walki z żywiołem i tp. Między innymi częste rozwijanie jednostek oraz przegrupowanie ich na poligony i w różne nieplanowane rejony jest jedną z form maskowania.

W wypadku jawnej agresji lub w innych uzasadnionych warunkach mobilizacja może być zarządzona w sposób jawny.

4. Elastyczność i odporność - elastyczność mobilizacyjnego rozwinięcia polega na zapewnieniu warunków mobilizowania wojsk w różnych sytuacjach polityczno-wojskowych, z reguły skrycie, przy jednoczesnym zachowaniu możliwości rozwinięcia wojsk w drodze jawnej, powszechnej mobilizacji, elastyczność umożliwia również stopniowe, stosownie do potrzeb, rozwijanie pojedynczych lub grup jednostek, zestawów i rodzajów sił zbrojnych. Zasada ta odnosi się również do trwałości i odporności systemu mobilizacyjnego, który winien zapewnić możliwość rozwinięcia jednostek wojskowych również w warunkach bezpośredniego oddziaływania przeciwnika. Pociąga to za sobą konieczność przewidywania różnych wariantów oddziaływania stosownie do możliwych do przewidzenia sytuacji, a także przygotowania dowództw i sztabów do skutecznego reagowania w wypadku zaistnienia nieprzewidzianych sytuacji.

5. Szybkość-terminowość - szybkość realizowania przedsięwzięć mobilizacyjnych polega na :

- sprawnym powiadamianiu wszystkich szczebli dowodzenia, a także żołnierzy rezerwy i dysponentów środków transportowych o zarządzeniu mobilizacji ;
- terytorialnym nagromadzeniu i przygotowaniu rezerw osobowych i środków materiałowych w ramach sił zbrojnych i gospodarki narodowej ;
- sprawnym przyjęciu uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych przez jednostki wojskowe ;

- utrzymanie żołnierzy rezerwy w kondycji fachowo-wojskowej przez systematyczne ich doskonalenie w czasie posiadania przydziałów mobilizacyjnych.

Przez terminowość należy rozumieć ogólnie-obowiązującą zasadę, że zakończenie mobilizacji jednostki musi być dokonane w ustalonym terminie. Terminy wolno i należy skracać, a nigdy wydłużać.

6. Rozśrodkowanie i ubezpieczenie - mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych dokonuje się w sposób rozśrodkowany, z zasady w zapasowych miejscach mobilizacji - przy zastosowaniu wszelkich dostępnych form ubezpieczenia i zabezpieczenia. Przy czym pierwszorzędного znaczenia nabiera odpowiednie wybranie i dostosowanie rejonów mobilizacji umożliwiające - w razie potrzeby ukrycie ludzi i najważniejszego sprzętu przed atakami przeciwnika z powietrza.
7. Terytorialność, jakość i kompleksowość uzupełnienia jednostek - terytorialność uzupełnienia polega na przeznaczaniu do jednostek wojskowych żołnierzy rezerwy zamieszkałych, a środków transportowych bazujących najbliżej w stosunku do miejsc /rejonów/ mobilizacji/, a przede wszystkim z miejscowości i powiatów na terenie których przewidziane jest mobilizacyjne rozwinięcie jednostek. Zasadę tę należy stosować w ten sposób, by jednostki z najkrótszymi terminami zakończenia mobilizacji otrzymały uzupełnienie z najbliższych odległości. Jakość uzupełnienia osiąga się przeznaczając do poszczególnych jednostek żołnierzy rezerwy, odpowiadających określonym kryteriom zdolności fizycznej i psychicznej, wieku, wykształcenia i wykształcenia oraz moralno-politycznym.

Istotnym elementem warunkującym utrzymanie wysokiej jakości uzupełnienia jest permanentne doskonalenie umiejętności wojskowych rezerwistów w czasie ćwiczeń wojskowych. Kompleksowość polega na uzupełnianiu w miarę możliwości potrzeb mobilizacyjnych jednostki w ramach jednego PSZW, a przy pobieraniu pojazdów, maszyn i urządzeń - przeznaczenie do tych samych jednostek rezerwistów obsługujących te środki w zakładach pracy.

8. Powszechność angażowania sił i środków - do mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych - ustawa z 1967 roku " O powszechnym obowiązku obrony PRL " obowiązek obrony kraju nakłada nie tylko na obywateli lecz także na wszelkie instytucje. Stosownie do postanowień tej uchwały do bezpośredniego świadczenia na rzecz mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych zaangażowane są nie tylko jednostki wojskowe, lecz także terenowe władze polityczne, administracyjne i gospodarcze oraz zakłady pracy gospodarki narodowej.
9. Przygotowanie rezerw osobowych - na dowódców jednostek wojskowych i szefów terenowych sztabów wojskowych nałożony został obowiązek przygotowania rezerw osobowych stosownie do potrzeb wynikających z planu mobilizacyjnego jak również na uzupełnienia strat wojsk w czasie działań. Temu celowi podporządkowany jest proces szkolenia żołnierzy służby zasadniczej, a także system szkolenia i doskonalenia żołnierzy rezerwy.
10. Właściwe przygotowanie i gromadzenie środków materiałowo-technicznych oraz utrzymanie ich w ciągłej gotowości użycia - w celu zabezpieczenia materiałowych potrzeb

mobilizacyjnych na poszczególnych szczeblach dowodzenia /zaopatrywania/ sił zbrojnych, a także w gospodarce narodowej gromadzone są, stosownie do ustalonych norm, zapasy środków materiałowo-technicznych w określonych rodzajach zaopatrzenia. Zgromadzony w ramach tych zapasów sprzęt techniczno-bojowy musi być utrzymywany w stałej gotowości do użycia.

11. Bezpośrednia odpowiedzialność dowódców /szefów sztabów/ za gotowość mobilizacyjną - na dowódców poszczególnych szczebli dowodzenia została nałożona odpowiedzialność za gotowość bojową i mobilizacyjną powierzonych im oddziałów i pododdziałów. Siłą rzeczy odnosi się to również do szefów sztabów, zastępców i równorzędnych. Ponadto odpowiedzialność dowódców w tym zakresie została sprecyzowana w "Dyrektywie Ministra Obrony Narodowej o gotowości bojowej wojsk" oraz w "Instrukcji o mobilizacyjnym rozwinięciu Sił Zbrojnych PRL".

12. Ciągłość mobilizacji - We współczesnych warunkach mobilizacja sił zbrojnych nie jest zjawiskiem jednorazowym, a musi ^{trwać} ~~być~~ permanentnie przez cały okres działań, w celu systematycznego uzupełniania strat oraz dalszych formowań w czasie działań wojennych.

W wielkim skrócie omówione zostały najważniejsze wzajemnie się warunkujące zasady, które należy uwzględniać przy organizowaniu systemu mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk.

W obecnych warunkach mobilizacja sił zbrojnych stanowi podstawowy element ogólnej mobilizacji państwa i swym zasięgiem obejmuje liczne dziedziny administracji państwowej i gospodarki narodowej, które biorą udział w zabezpieczeniu

mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych. Stąd też mobilizacyjne rozwinięcie sił zbrojnych można określić jako całokształt przedsięwzięć zapewniających szybkie i sprawne przejście wojsk ze struktury organizacyjnej czasu pokojowego na strukturę organizacyjną czasu wojennego w opraciu o nagromadzone zapasy oraz wydzielone rezerwy osobowe i materiałowe z gospodarki narodowej.

Mobilizacyjne rozwinięcie sił zbrojnych pociągnie za sobą automatycznie przejście z gospodarki narodowej do jednostek wojskowych poważnej ilości rezerw osobowych oraz środków materiałowo-technicznych. Stąd też przy opracowywaniu systemu mobilizacyjnego bierze się pod uwagę możliwości i potrzeby gospodarki narodowej.

Istotny wpływ na sprawne funkcjonowanie gospodarki narodowej ma nie tylko system ale i czas rozpoczęcia mobilizacji. Nie ulega bowiem wątpliwości, że jeżeli z jednej strony opóźnienie mobilizacji może mieć tragiczne skutki w wypadku uprzedzającego uderzenia nieprzyjaciela, to z drugiej - przedwcześnie lub zbyt późne przeprowadzenie mobilizacji będzie miało ujemne skutki dla gospodarki narodowej. Należy bowiem pamiętać że jednym z celów koncepcji strategicznych nieprzyjaciela jest dążenie do wywoływania trudności gospodarczych i opóźnianie harmonijnego rozwoju ekonomicznego państw obozu socjalistycznego. Może on dążyć do zrealizowania swych zamiarów w drodze zaostrzenia sytuacji międzynarodowej, organizowania różnego rodzaju prowokacji lub przeprowadzenia mobilizacji w celach demonstracyjnych.

VI. PRZYGOTOWANIE I ORGANIZACJA MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA
WOJSK OKREGU WOJSKOWEGO

Pod pojęciem przygotowania i organizacji mobilizacyjnego rozwinięcia należy rozumieć cały zespół czynności i przedsięwzięć realizowanych przez dowództwa i sztaby mających na celu :

- a/ wypracowanie optymalnych koncepcji i zasad mobilizacyjnego rozwinięcia podległych wojsk /jednostek, pododdziałów/ ;
- b/ przygotowanie i celowe wykorzystanie sił i środków niezbędnych na uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych i przeprowadzenia mobilizacji ;
- c/ ustalenie i doprowadzenie zadań mobilizacyjnych podległym dowódcom ;
- d/ Opracowanie i utrzymanie aktualnych planów mobilizacyjnych /planów osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej/ ;
- e/ zorganizowanie i utrzymanie w stałej gotowości systemu powiadamiania o zarządzeniu mobilizacji.

Są to tylko zasadnicze przedsięwzięcia, na które składa się cały kompleks różnorodnych czynności, zamierzeń i przedsięwzięć dowódców i sztabów, realizowanych od momentu otrzymania zadań mobilizacyjnych aż do przeprowadzenia rzeczywistej mobilizacji, która nastąpi przed lub z momentem wybuchu ewentualnego konfliktu zbrojnego.

Jak już zostało na wstępie wspomniane, organizację przygotowań mobilizacyjnych cechuje centralizm decyzji. Podstawowe założenia i zasady planu mobilizacyjnego ustalone są przez

Sztab Generalny.

Dowództwo okręgu wojskowego stanowi podstawowy szczebel planowania realizacji ustaleń Sztabu Generalnego w zakresie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych dyslokowanych na terenie okręgu, za wyjątkiem zgrupowania jednostek zabezpieczenia MON i jednostek wojsk ochrony pogranicza. Na szczeblu okręgu wojskowego następuje integracja planowania mobilizacyjnego oraz administrowania zasobami osobowymi i materiałowymi przeznaczonymi na uzupełnienie sił zbrojnych. Do podstawowych kompetencji i obowiązków dowództwa okręgu w tym zakresie - należy :

- opracowywanie w oparciu o dyrektywy i zarządzenia Szefa Sztabu Generalnego ogólnych założeń mobilizacyjnego rozwinięcia podległych jednostek wojskowych oraz kierowanie przygotowaniem planów mobilizacyjnych przez jednostki mobilizujące
- W oparciu o wypracowane założenia wydawanie szczegółowych wytycznych mobilizacyjnych dla jednostek wojskowych i terenowych sztabów wojskowych rozmieszczonych na obszarze OW /z wyjątkiem zgrupowania jednostek zabezpieczenia MON oraz Marynarki Wojennej/ ;
- Ustalanie i uzupełnianie potrzeb mobilizacyjnych jednostek mobilizowanych w zakresie stanu osobowego, środków transportowych, maszyn, urządzeń i narzędzi z gospodarki narodowej, sprzętu i materiałów technicznego i kwatermistrzowskiego oraz finansowego zabezpieczenia ;
- Wydawanie wytycznych w zakresie przechowywania, konserwacji i utrzymywania w stałej sprawności technicznej i przydatności użytkowej sprzętu i materiałów zapasów nienaruszalnych i mobilizacyjnych ;

- Koordynacja współpracy terenowych sztabów wojskowych z organami administracji państwowej i gospodarki narodowej w zakresie zaspokojenia potrzeb mobilizacyjnych sił zbrojnych organów WKO i PKO, jednostek zmilitaryzowanych i jednostek samoobrony ;
- Planowanie przedsięwzięć w zakresie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych stacjonujących na obszarze OW oraz prowadzenie treningów i ćwiczeń mobilizacyjnych, organizowanie szkolenia mobilizacyjnego kadry ;
- Prowadzenie studiów naukowo-badawczych w zakresie mobilizacyjnego rozwijania jednostek wojskowych oraz przedstawiania wniosków i postulatów do Sztabu Generalnego i odpowiednich instytucji centralnych MON ;
- Sprawowanie nadzoru nad terminowym i realnym planowaniem przedsięwzięć mobilizacyjnych przez jednostki wojskowe oraz kontrola stanu przygotowań mobilizacyjnych jednostek wojskowych podległych pod względem mobilizacyjnym ;
- Planowanie i kierowanie szkoleniem rezerw osobowych oraz koordynacja przedsięwzięć w zakresie terytorialnego nagromadzenia tych rezerw na potrzeby mobilizacyjne i wojenne sił zbrojnych ;
- Powiadamianie o zarządzeniu mobilizacji dowódców garnizonów i WSZW na terenie OW z wyjątkiem garnizonów Marynatki Wojennej i garnizonów określonych przez Sztab Generalny.
- Zaopatrywanie jednostek wojskowych podległych OW w pieczęcie i stemple na czas "W", atestaty wojskowe, książki pojazdów mechanicznych i materiały kartograficzne ;

- Kierowanie przebiegiem mobilizacyjnego rozwijania wojsk.

Ponadto w zakresie uzupełniania strat w czasie wojny:

- prowadzenie ewidencji strat wojennych wojsk okręgu ;
- uzupełnianie jednostek wojsk okręgu oraz realizacja zamierzeń Sztabu Generalnego w zakresie uzupełniania strat wojsk armii i frontu ;
- realizowanie nowych oraz wtórnych formowań.

Bezpośrednim zadaniem okręgu wojskowego jest :

1. Wydzielenie ze składu dowództwa i sztabu okręgu czasu pokojowego - dowództwa armii ogólnowojskowej i przeformowanie pozostałej części na dowództwo okręgu czasu wojennego ;
2. Mobilizacyjne rozwinięcie ZT i jednostek armii oraz określonych jednostek frontu, wyłączenie i przekazanie tych wojsk w podporządkowanie dowódców związków operacyjnych w celu ich wykorzystania na froncie zewnętrznym zgodnie z planami operacyjnymi ;
3. Mobilizacyjne rozwinięcie wojsk obrony terytorialnej kraju w tym również sił i środków zabezpieczających przegrupowanie wojsk operacyjnych a także osłonę mobilizacji ;
4. Przyjęcie z poszczególnych resortów oddziałów zmilitaryzowanych przeznaczonych do działania w ramach sił zbrojnych;
5. Rozwinięcie systemu uzupełniania strat wojsk w czasie działań.

W organizacji i realizacji mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk biorą udział równolegle dwa piony :

- pion jednostek wojskowych bezpośrednio związany z przeformowaniem lub formowaniem jednostek wojskowych ;

- terenowe sztaby wojskowe szczebla wojewódzkiego i powiatowego jako organy mobilizacyjno-uzupełnieniowe, których ^{Wille} głównym w tym zakresie zadaniem jest uzupełnianie potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych żołnierzami rezerwy, pojazdami samochodowymi, maszynami drogowo-budowlanymi, samolotami oraz narzędziami i innym sprzętem z gospodarki narodowej, przygotowanie rezerw do tzw. awaryjnego uzupełnienia jednostek wojskowych w przypadku, gdy poniosą straty w czasie mobilizacji i przegrupowania oraz na uzupełnienie strat wojsk w czasie działań, koordynacja wszelkich przedsięwzięć świadczonych przez układ terytorialny, administrację terenową i gospodarkę narodową na rzecz mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych.

Współczesny system mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych - jak już zostało wspomniane, opiera się nie tylko na jednostkach i instytucjach wojskowych, ale obejmuje swym zasięgiem szeroki wachlarz instytucji administracyjnych, społecznych i gospodarczych np.:

- doręczanie dokumentów powołania żołnierzom rezerwy i posiadaczom środków transportowych oraz dowóz rezerwistów do jednostek organizują ^{urzędy gminne} Rady Narodowe ;
- określone zakłady pracy /instytucje/ formują jednostki wojskowe np. bataliony samochodowo-transportowe, dowozu MPS itp., rozwijają oddziały zmilitaryzowane przeznaczone do działania w ramach sił zbrojnych, rozwijają szpitale dla wojska i organizują inne świadczenia ;
- układ terytorialny świadczy w zakresie utrzymania porządku i bezpieczeństwa w pobliżu rejonów mobilizacji, zabezpieczenia linii komunikacyjnych itp.

Kapitalnego znaczenia - jak wykazały wieloletnie doświadczenia, w sferze organizacji mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk nabiera umiejętnie ^{dokonany} podział zadań pomiędzy jednostki wojskowe, terenowe sztaby wojskowe, organy administracji terenowej i zakłady pracy, a następnie scisłe skoordynowanie ich wysiłków. Decydującą rolą w poziomym skoordynowaniu przedsięwzięć jednostek wojskowych i instytucji poza wojskowych spełniają sztaby okręgów wojskowych oraz terenowe sztaby wojskowe.

Z wymienionych zagadnień /przedsięwzięć/, niektóre z nich wymagają szerszego naświetlenia :

1. Podział jednostek wojskowych rozmieszczonych na obszarze OW pod względem ich ukończenia i zadań mobilizacyjnych.

Zróznicowany charakter i przeznaczenie poszczególnych jednostek wojskowych znajdują swoje odbicie w stanie ich ukończenia w okresie pokoju w stosunku do etatów czasu wojny. W zależności od stopnia ukończenia jednostki wojskowe dzielą się na :

- rozwinięte - powyżej 80%,
- o niepełnych stanach osobowych - 35-80%,
- skadrowane - do 35%,
- formowane od nowa.

Jednostki rozwinięte w okresie pokojowym mają stany etatowe najbardziej zbliżone do wojennych, w związku z czym ich potrzeby mobilizacyjne są minimalne. Jednostki o niepełnych stanach osobowych, posiadające w pełni rozwiniętą strukturę organizacyjną i mają dogodne warunki do ich mobilizacyjnego rozwinięcia. Natomiast jednostki skadrowane, na skutek braku części ogniw organizacyjnych oraz dużych potrzeb mobilizacyjnych znajdują się w trudniejszej sytuacji. Jednostki nowo for-

mowane są całkowicie rozwijane w wyniku mobilizacji.

Stan pokojowego ukończenia jednostek wojskowych wywiera zasadniczy ^{wpływ} na ich mobilizacyjne rozwinięcie. Jednostki rozwinięte mobilizuje się w trybie alarmowym, powołując w zasadzie własnymi siłami niezbędne uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych w zakresie rezerw osobowych i środków transportowych. Pozostałe jednostki wojskowe w celu stworzenia sobie odpowiednich warunków do mobilizacyjnego rozwinięcia, niezbędną część żołnierzy rezerwy i środków transportowych mogą powoływać w trybie alarmowym /mobilizacyjny rzut alarmowy/ własnymi siłami lub przy pomocy akcji kurierskiej prezydiów ^{innych} rad narodowych. Ponadto dla jednostek nowoformowanych wydziela się załączki spośród żołnierzy służby zawodowej, okresowej, oraz zasadniczej służby wojskowej w ramach garnizonu lub w wyjątkowych wypadkach w sąsiednich garnizonów. Niektóre nowo formowane jednostki wojskowe mogą mieć również załączki etatowe.

Pod względem zadań mobilizacyjnych jednostki wojskowe dzielą się na : - mobilizujące, mobilizowane, mobilizujące się.

Jednostki mobilizujące istnieją w czasie pokoju i mają zadanie przygotowania powierzonych im jednostek nowoformowanych do mobilizacyjnego rozwinięcia. Jednostki te mogą mieć również własne zadania mobilizacyjne - przeformowanie się na strukturę organizacyjną czasu wojennego lub uzupełnienia własnych potrzeb mobilizacyjnych.

Jednostki mobilizowane - są to jednostki formowane od nowa, względnie jednostki istniejące w okresie pokoju i przechodzące na czas wojny na inną strukturę organizacyjną.

Tylko w wyjątkowych przypadkach jednostka wojskowa istniejąca w czasie pokoju może występować jako jednostka mobilizowana, decydują o tym przede wszystkim - brak jej organicznych elementów kwatermistrzowskich lub inne względy natury lokalnej.

Jednostki mobilizujące się - są to takie jednostki wojskowe, które istnieją w czasie pokoju, przeformowują się na strukturę organizacyjną czasu wojennego bez pomocy innych jednostek i nie wykonują zadań mobilizacyjnych na rzecz innych jednostek wojskowych.

Przejście sił zbrojnych ze struktury organizacyjnej czasu pokojowego na wojenną dokonuje się przez :

- uzupełnianie jednostek wojskowych żołnierzami rezerwy i środkami, maszynami inżynieryjnymi oraz sprzętem techniczno-bojowym ;
- przeformowanie istniejących jednostek wojskowych na wyższy szczebel organizacyjny lub drogą zamiany ich charakteru i przeznaczenia ;
- wydzielenie z istniejącej w czasie pokoju jednostki wojskowej - jednostki analogicznego szczebla ;
- formowanie jednostek wojskowych od nowa w oparciu o istniejące lub wydzielone załączki z innych jednostek wojskowych, względnie w oparciu o jednostki lub zakłady gospodarki narodowej,

Mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych dokonuje się ^w zasadniczych lub zapasowych rejonach mobilizacji. Zasadniczy rejon mobilizacji stanowi miejsce zakwaterowania jednostki wojskowej w czasie pokoju. Zapasowy rejon

mobilizacji jest to obszar zapewniający niezbędne warunki do realizacji czynności mobilizacyjnego rozwijania jednostki wojskowej. Powinien on być wyznaczony w odległości zapewniającej bezpieczeństwo w wypadku wykonania przez nieprzyjaciela uderzeń jądrowych, średniej mocy, na stałe miejsce zakwaterowania jednostki wojskowej.

Dla każdej jednostki wojskowej o niepełnym stanie osobowym, skadrowanej i nowo formowanej wyznacza się jeden zapasowy rejon mobilizacji w odległości 5-10 km od garnizonu. Powinien on być wybierany w miarę możliwości w pobliżu dróg prowadzący do rejonów alarmowych. W przypadku jeżeli rejon alarmowy znajduje się w odległości do 15 km od garnizonu, to wówczas zapasowy rejon mobilizacji może być wyznaczony w tym rejonie.

Jednostki wojskowe stacjonarne, typu garnizonowego, przeprowadzają mobilizację w zasadniczych rejonach mobilizacji.

2. Uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych.

W problematyce mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk, uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych stanem osobowym stanowi jedno z głównych przedsięwzięć składających się na treść mobilizacji. Szczęólnego znaczenia nabiera to w warunkach wysokiego skadrowania jednostek wojskowych.

Istotą planowania uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych żołnierzami rezerwy jest kumulacja w jednolitym systemie wypracowanych i praktycznie sprawdzonych prawidłowości na które między innymi składają się : terytorialność, jakość, kompleksowość i szybkość uzupełnienia jak

również bezpośrednio realizowania przedsięwzięć mobilizacyjnych w pododdziałach.

Zasady te omówione zostały w poprzednich rozdziałach natomiast szybkość uzupełniania, jako jeden z podstawowych wymogów współczesnej mobilizacji, osiąga się przez spełnienie zasad terytorialności i kompleksowości oraz przez zdecydowane i ściśle skoordynowane działanie organów wojskowych jak również organów administracji państwowej i gospodarki narodowej. Chodzi przede wszystkim o sprawne powiadomienie żołnierzy rezerwy, zabezpieczenie im szybkiego dotarcia do miejsc stawiennictwa oraz bezkolizyjne przyjęcie w jednostkach i skierowanie do pododdziałów na stanowiska funkcyjne zgodnie z przydziałami mobilizacyjnymi. W jednostkach wojskowych, w których istnieją odpowiednie warunki czynności związane z przyjęciem żołnierzy, ich umundurowaniem, uzbrojeniem, wyposażeniem i organizacyjno-ewidencyjnym ujęciem winny być realizowane bezpośrednio w pododdziałach.

Planowanie uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych żołnierzami rezerwy realizowane jest oddolnie w relacji jednostek mobilizująca - terenowy sztab wojskowy. Ostateczne decyzje w zakresie uzupełnienia podejmowane są na szczeblu okręgu. Sztab okręgu ponosi pełną odpowiedzialność za nagromadzenie, przygotowanie i wykorzystanie rezerw osobowych na administrowanym przez siebie terenie. Sztab okręgu podejmuje również decyzje odnośnie podziału i wykorzystania żołnierzy służby czynnej na załączki wojenne. W celu zapewnienia pełnego uzupełnienia jednostek wojskowych przydziały mobilizacyjne nadaje się większej o 15-25% ilości żołnierzy w stosunku do potrzeb faktycznych. Na szczególnie ważne stanowiska ze względu na gotowość bojową wyznacza się w jednostkach w miarę możli-

wości po dwóch żołnierzy.

Dla utrzymania odpowiedniej zdolności bojowej jednostek wojskowych po zwolnieniu do rezerwy starszego rocznika i na czas szkolenia podstawowego poborowych, terenowe sztaby wojskowe - na zapotrzebowanie dowców jednostek wojskowych, planują wydzielenie "nakładki" żołnierzy rezerwy, posiadających równoznaczne kwalifikacje wojskowe - w zamian żołnierzy nowowcielonych, jeszcze niedostatecznie wyszkolonych w swoich specjalnościach. Uzupełnienie wojsk we współczesnych warunkach nie kończy się na ich mobilizacyjnym rozwinięciu lecz musi być też realizowane we wszystkich warunkach, szczególnie gdy wojska ponoszą straty.

Zaskakujące uderzenie przeciwnika BMR może spowodować straty wojsk w toku ich mobilizacyjnego rozwijania jak i przegrupowania. W celu uzupełnienia tych strat terenowe sztaby wojskowe organizują grupy specjalistów spośród żołnierzy rezerwy. Do grup tych wydziela się żołnierzy rezerwy w ilości 10% ogólnego stanu wojennego jednostek operacyjnych i OTK oraz zabezpieczających przegrupowanie. Z powyższych ilości 50% rezerwistów grupuje się w pobliżu rejonów mobilizowania, a drugie 50% na trasach przegrupowania.

W warunkach współczesnego pola walki istotnym problemem jest zapewnienie walczącym ZT i oddziałom odpowiednio wyszkolonego i zorganizowanego uzupełnienia. Należy przy tym zapewnić zarówno uzupełnienie strat bieżących jak i kompleksowych, zaistniałych w wyniku obezwładnienia bronią jądrową. W tym celu wypracowany i zorganizowany został system uzupełnienia strat wojennych obejmujący :

- W układzie krajowym :

Szkoły, ośrodki i jednostki szkolne, rezerwowe związki taktyczne, powiatowe punkty zbiórki, wojewódzkie punkty przesyłkowe, okręgowe punkty koordynacyjno-przesyłkowe.

- W układzie polowym :

Jednostki zapasowe, frontowe, armijne, dywizyjne i brygadowe punkty rozdzielcze.

↓
3. Szkolenie rezerw osobowych.

Jakość uzupełnienia jednostek wojskowych żołnierzami rezerwy, zarówno w czasie mobilizacji, jak i w toku działań, w dużej mierze uzależniona jest od systematycznego szkolenia tych żołnierzy w ramach ćwiczeń wojskowych. Celem tych ćwiczeń jest utrzymanie i doskonalenie zdobytych w czasie zasadniczej służby wojskowej kwalifikacji, jak też przystosowanie struktury rezerw, stosownie do zmieniających się środków i zmieniających się sposobów walki, w ramach przekwalifikowania ich do innych specjalności wojskowych. Szkolenie rezerw osobowych stanowi między innymi jedno z głównych zadań okręgu wojskowego.

Ustawa o powszechnym obowiązku obrony PRL ustala łączny czas trwania ćwiczeń wojskowych przez cały okres pozostawania żołnierza w rezerwie, który nie może przekraczać :

- a/ dla szeregowców i podoficerów, którzy odbyli zasadniczą służbę wojskową - 12 miesięcy ;
- b/ dla szeregowców i podoficerów, którzy nie odbyli zasadniczej służby wojskowej - do 18 miesięcy ;
- c/ dla chorążych i oficerów - do 24 miesięcy.

Czas trwania ćwiczeń nie może przekraczać 90 dni łącznie w ciągu roku. Bieżący system szkolenia rezerw zakłada:

- powoływanie żołnierzy rezerwy na ćwiczenia jednodniowe - jeden-dwa razy w ciągu roku ;
- doskonalenie żołnierzy na ćwiczeniach krótkotrwałych /dwa do trzydzieści dni / z zasady 14 do 21 dni - raz w roku ;
- szkolenie żołnierzy rezerwy w ramach przekwalifikowania do innych specjalności na ćwiczeniach długotrwałych - w zależności od potrzeb - do 90 dni ;
- powoływanie żołnierzy rezerwy w ramach ćwiczeń mobilizacyjnych, mobilizacyjno-taktycznych lub inspekcji, z takim wyliczeniem by każdy ZT lub oddział był rozwijany do pełnego etatu wojennego przynajmniej raz na 4-5 lat.

Przyjęty i stosowany system szkolenia rezerw pozwala na systematyczne i jednocześnie elastyczne - stosownie do konkretnych potrzeb poszczególnych jednostek doskonalenie żołnierzy rezerwy, posiadających przydziały mobilizacyjne. System ten pozwala jednocześnie na ekonomiczne zużycie przeznaczonych na ten cel nakładów finansowych i materiałowych oraz zapewnia wysoką zdolność bojową mobilizacyjnie rozwijanych jednostek.

4. Uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych środkami transportowymi.

Potrzeby mobilizacyjne jednostek wojskowych w zakresie transportu ciężarowego, specjalistycznego oraz maszyn i urządzeń do robót ziemnych, budowlanych, drogowych, przeładunkowych uzupełnia się drogą poboru tych środków z gospodarki narodowej.

Zorganizowanie i przeprowadzenie sprawnego poboru tych środków, dostosowanie ich do potrzeb wojska i przekazanie pododdziałom decyduje o terminowym zmobilizowaniu jednostek. Tryb i sposób planowania poboru środków transportowych omówiony jest szczegółowo w odpowiednich wytycznych. Dla dowódców jednostek wojskowych ważne jest, by dokładnie znali stan ilościowy i jakościowy planowanego do poboru transportu, a także warunki w jakich ten pobór może być przeprowadzony.

4. Planowanie mobilizacyjne.

Planowanie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych jest uzupełnieniem i kontynuacją planu operacyjnego. Ustala ono sposoby mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk i środków niezbędnych do realizacji planów operacyjnych, w ścisłym powiązaniu z założeniami osiągania gotowości bojowej przez jednostki wojskowe. Planowanie mobilizacyjne powinno uwzględniać rozwój sytuacji polityczno-wojskowej i wynikające stąd warunki realizacji przedsięwzięć mobilizacyjnych przy założeniu sytuacji najtrudniejszej dla mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych. Planowanie mobilizacyjne powinno być elastyczne i przewidywać różne warianty mobilizacyjnego rozwijania sił zbrojnych.

Podstawowymi zasadami planowania mobilizacyjnego jest realność, ciągłość i szczegółowość. Rozpatrywać go należy jako integralną część działania w zakresie przygotowań do osiągania wyższych stanów gotowości bojowej.

Realność polega na żetelnym skalkulowaniu sił, środków i warunków w jakich będzie przeprowadzona mobilizacja.

Ciągłość polega na tym, że planowanie rozpoczyna się z chwilą otrzymania zadania i trwa, stosownie do zachodzących zmian

organizacyjnych, metodycznych, poglądowych itp.

Ze względu na wagę, zasięg, różnorodność i ważność zagadnień, poszczególne czynności muszą być ściśle zaplanowane w czasie i przestrzeni oraz doprowadzone do najniższego ogniwa wykonawczego, /pododdziału i pojedynczego wykonawcy/.

Zakres i rodzaj przedsięwzięć realizowanych w ramach planowania mobilizacyjnego uzależnione są od szczebla i charakteru sztabu, jednostki, instytucji wojskowej. Sztaby związków operacyjnych i taktycznych planują przede wszystkim przedsięwzięcia związane z kierowaniem mobilizacyjnego rozwinięcia podległych jednostek. Natomiast oddziały i samodzielne pododdziały są organami wykonawczymi, które bezpośrednio planują i realizują przedsięwzięcia w zakresie mobilizacji własnych i przydzielonych im do formowania jednostek. Istotny wpływ na zakres planowania mobilizacyjnego wywiera również charakter jednostek wojskowych. Najmniejszy zakres czynności mobilizacyjnych mają do wykonania jednostki rozwinięte. Natomiast jednostki skadrowane posiadają duże własne potrzeby mobilizacyjne i z reguły obciążone są one zadaniami związanymi z rozwinięciem jednostek formowanych od nowa.

W pionie terenowych sztabów wojskowych - WSzW sprawują funkcje koordynacji i organizacyjno-kontroli, natomiast ^{WKL} PSzW i równorzędne są organami bezpośrednio wykonawczymi w zakresie zabezpieczenia organizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych, rozmieszczonych na administrowanym przez dany sztab terenie.

W terenowych organach administracji państwowej i gospodarki narodowej planowanie w zakresie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych przede wszystkim obejmuje przedsięwzięcia związane z :

- powiadamianiem i zarządzeniem mobilizacji ;
- doręczaniem dokumentów powiadamiania /kart powołania/, nakazów dostarczenia/;
- dowozem żołnierzy rezerwy do miejsc stawiennictwa ;
- dostosowaniem i przekazaniem środków transportowych, maszyn i urządzeń przeznaczonych na uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych ;
- realizację świadczeń osobistych i rzeczowych ;
- formowaniem określonych oddziałów i pododdziałów dla sił zbrojnych /bataliony samochodowo-transportowe i tp./.

W planowaniu mobilizacyjnym zasadnicza rola przypada dowódcy /szefowi, kierownikowi/ jednostki planującej, który po otrzymaniu zadania od przełożonego przede wszystkim powinien :

a/ Przeprowadzić wnikliwą analizę otrzymanego zadania oraz ocenić warunki wykonania zadania. Z przeprowadzonej analizy zadania i warunków ^{jego} wykonania ~~zadania~~, dowódca powinien wyjaśnić i sprecyzować wnioski, dotyczące następujących zagadnień :

- w jakim stopniu posiadane siły i środki umożliwiają realizację zadań mobilizacyjnych ;
- co należy przedsięwziąć aby stworzyć optymalne warunki dla wykonania otrzymanego zadania we własnym zakresie oraz przy wykorzystaniu odpowiednich form pomocy ze strony terenowych organów administracji państwowej i gospodarki narodowej ;

- w jakim stopniu otrzymane zadania, posiadane siły i środki oraz nakazane terminy i rejony mobilizacji wpływają na jednostek wojskowych, czas i formę planowania mobilizacyjnego.

Na podstawie powyższych wniosków precyzuje w ogólnych zarysach myśl przewodnią przeprowadzenia mobilizacji.

b/ Dowódca po wysłuchaniu meldunku od szefa sztabu, zastępców i innych oficerów sztabu w szczególności zastępcy szefa sztabu OW d/s organizacyjno-mobilizacyjnych precyzuje swoją myśl przewodnią /zamiar/ przeprowadzenia mobilizacji w której powinien :

- sprecyzować zasadnicze zadania w zakresie mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk /zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych/, wynikające z otrzymanego ze szczebla nadrzędnego zadania ;
- ocenić możliwości oraz sposoby realizacji zadań mobilizacyjnych z punktu widzenia posiadanych sił i środków oraz nakazanych terminów ;
- określić rodzaj, charakter i zakres przedsięwzięć, które powinny być realizowane w ramach planowania mobilizacyjnego ;
- wuzględnić niezbędną rezerwę zarówno jeśli chodzi o terminy jak też siły i środki przeznaczone do realizacji planowanych przedsięwzięć ; brak odpowiednich rezerw przy skomplikowanych i różnorodnych przedsięwzięciach, może spowodować poważne trudności w realizacji przedsięwzięć mobilizacyjnych, zwłaszcza w przypadku zaistnienia zakłóceń w toku mobilizacji ;

- udzielić wytycznych do planowania.

Ponadto dowódca powinien wyraźnie sprecyzować zakres, formę i rodzaj przedsięwzięć, które powinny być realizowane w ramach planowania mobilizacyjnego na danym szczeblu dowodzenia.

Do zasadniczych dokumentów, przedstawiających podstawowe problemy związane z mobilizacyjnym rozwinięciem wojsk w ścisłym powiązaniu z osiągnięciem wyższych stanów gotowości bojowej, przede wszystkim należą :

- Plany mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk, opracowane na szczeblu operacyjnym /OW/ ;
- Zagadnienia mobilizacyjne ujmowane w planach osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej, opracowywane na szczeblu ZT, oddziałów i samodzielnych pododdziałów ;
- Zagadnienia mobilizacyjne ujmowane w planie zabezpieczenia procesu osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej przez wojska garnizonu opracowane w garnizonach ;
- Plany zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk, opracowywane przez terenowe sztaby wojskowe ;
- Dyrektywy, instrukcje, rozkazy, zarządzenia i wytyczne w zakresie mobilizacji i osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej.

Ogólną ilość, formę i treść poszczególnych dokumentów wchodzących w skład planów opracowywanych na różnych szczeblach dowodzenia określa "Instrukcja o mobilizacyjnym rozwinięciu Sił Zbrojnych PRL"

Poszukując bardziej nowoczesnych form i metod - w planowaniu przedsięwzięć mobilizacyjnych można stosować metodę

analizy sieciowej PERT. Wykorzystanie tej metody daje następujące efekty i korzyści :

- umożliwia dokładne i kompleksowe przeanalizowanie zadań, zarówno w okresie planowania jak i podczas realizacji przedsięwzięć i stwarza możliwości wybrania najbardziej efektywnego wariantu ;
- ułatwia racjonalne wykorzystanie sił i środków, lepszą organizację pracy i urealnianie planowania a także umożliwia w określonych warunkach znaczne skrócenie czasu realizacji przedsięwzięć ;
- stanowi dla dowództwa dogodny i przejrzysty harmonogram czynności i jednocześnie umożliwia kontrolę ich wykonania, przy czym pozwala na ścisłą koordynację prac na różnych szczeblach dowodzenia ;
- stwarza dogodne warunki do szybkiego przekazywania i uzyskiwania informacji.

Plan mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk okręgu wojskowego zawiera całokształt przedsięwzięć w zakresie organizacji, przygotowania, zabezpieczenia oraz przeprowadzenia mobilizacji jednostek wojskowych stacjonujących na terenie okręgu, Plan obejmuje : myśl przewodnią zabezpieczenia realizacji zadań mobilizacyjnych na terenie okręgu wojskowego, sposób przeprowadzenia mobilizacji poszczególnych rodzajów wojsk i służb, organizację jej zabezpieczenia oraz niezbędne kalkulacje i naliczenia dotyczące terminów, potrzeb mobilizacyjnych, zabezpieczenia materiałowo-technicznego, finansowego itp.

Plan mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk okręgu wojskowego ^{mob.}pracowuje zastępca szefa sztabu d/s org. ~~ewid.~~ we współ-

pracy z pionem operacyjnym i przy udziale zainteresowanych dowódców, szefów rodzajów wojsk i służb oraz kwatermistrzostwa okręgu. Myśl przewodnią zabezpieczenia realizacji zadań mobilizacyjnych na terenie okręgu wojskowego opracowuje się w formie opisowej. Zawiera ona :

- warunki przeprowadzenia mobilizacji,
- warianty mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk,
- zastrzeżenia wynikające z planowania operacyjnego,
- zakres i metody pracy partyjno-politycznej,
- sposób uzupełniania potrzeb mobilizacyjnych w zakresie oficerów, podoficerów i szeregowców, środków transportowych, maszyn inżynieryjnych, samolotów /śmigłowców/ - ogólne ich ilości,
- system dowozu żołnierzy rezerwy i dostarczania środków transportowych i maszyn inżynieryjnych do jednostek wojskowych,
- założenia materiałowo-technicznego i finansowego zabezpieczenia mobilizacji,
- zakres świadczeń administracji państwowej i gospodarki narodowej na rzecz zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk,
- sposób zarządzania mobilizacji,
- ustalenia dotyczące meldunków i sprawozdawczości.

Szczegółowo sposób mobilizacji poszczególnych rodzajów wojsk i służb i jej zabezpieczenie ujmują odpowiednie załączniki do myśli przewodniej :

- a/ Zestaw map zadań mobilizacyjnych i zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia.
- b/ Terminarz składania meldunków i sprawozdań o przebiegu mobilizacji.

c/ Ponadto załącznikami mogą być również dokumenty o charakterze ewidencyjno-statystycznym jak - tabele mobilizowania jednostek wojskowych, kalkulacje potrzeb mobilizacyjnych i inne.

Poszczególne przedsięwzięcia mobilizacyjne należy planować i realizować w ścisłym powiązaniu z innymi czynnościami w ramach osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej, i tak:
a/ po wprowadzeniu stanu podwyższonej gotowości bojowej, jednocześnie bez dodatkowych zarządzeń :

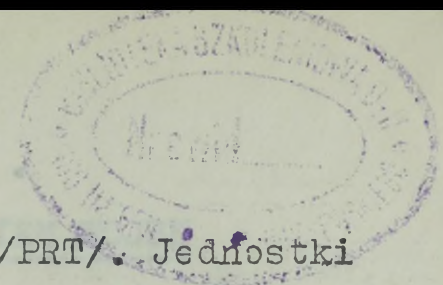
- powoływana jest systemem alarmowym całość uzupełnienia dla jednostek rozwiniętych ;
- do jednostek o niepełnych stanach osobowych, skadrowanych i nowoformowanych powołuje się mobilizacyjny rzut alarmowy ;
- wydziela się załóżki, rozwija poszczególne elementy mobilizacyjne i wykonuje szereg czynności przyspieszających przeprowadzenie mobilizacji i osiągnięcia pełnej gotowości bojowej.

b/ Wprowadzenie stanu pełnej gotowości bojowej jest równoznaczne z zarządzeniem powszechnej mobilizacji.

Mobilizacyjny rzut alarmowy powoływany jest przede wszystkim siłami i środkami jednostek wojskowych a uruchomienie systemu powołania tego rzutu należy do obowiązku służb dyżurnych.

W celu sprawnego przyjęcia żołnierzy rezerwy i skierowania ich na wyznaczone stanowiska funkcyjne jednostki mobilizujące organizują punkty kontrolno-informacyjne /PKI/.

W celu przyjęcia środków transportowych z gospodarki narodowej - jednostka mobilizująca organizuje punkt przyję-

cia i rozdziału środków transportowych /PRT/. Jednostki mobilizujące mogą organizować przyjęcie pojazdów samochodowych, w porozumieniu z ^{Wk}PSZW, w oparciu o cywilne zakłady pracy. W tym przypadku jednostka mobilizująca sprawuje jedynie ogólne kierownictwo - przez swego przedstawiciela, w procesie przyjęcia pojazdów samochodowych.

Zasadnicze czynności związane z uzupełnieniem i sformowaniem jednostki dokonywane są w pododdziałach, a jeśli takowe nie istnieją np. jednostki nowo formowane w grupach mobilizacyjnych organizowanych doraźnie dla sformowania określonych pododdziałów lub jednostek.

Po zakończeniu formowania pododdziałów na szczeblu jednostki organizuje się ćwiczenia zgrywające wg uprzednio opracowanego planu.

Zmasowany napływ uzupełnienia do jednostek w czasie mobilizacji oraz spiętrzenie się w krótkim czasie wielu czynności organizacyjnych, gospodarczych i szkoleniowych wymaga od dowódców wszystkich szczebli dowodzenia dokładnej znajomości swoich zadań oraz zdecydowanego działania praktycznego.

Okres bezpośredniego ujmowania uzupełnienia ^wformy organizacyjnej jest pod względem zachowania gotowości bojowej - najtrudniejszym dla jednostki momentem. Dlatego też należy dążyć do skrócenia tego okresu do minimum oraz by :

- zapewnić w tym czasie niezbędną ochronę i osłonę miejsc mobilizacji,
- pełne i bezwzględne przestrzeganie dyscypliny i porządku wojskowego,
- natychmiastowe angażowanie przyjętych żołnierzy rezerwy do realizacji czynności związanych z osiągnięciem przez jednostkę pełnej gotowości bojowej.

VII. KIEROWANIE MOBILIZACYJNYM ROZWINIĘCIEM WOJSK

1. Zasady kierowania mobilizacyjnym rozwinięciem wojsk.

Kierowanie mobilizacyjnym rozwinięciem wojsk organizuje się na ogólnych zasadach przyjętych dla dowodzenia wojskami. Organizując działanie w tym zakresie należy rozpatrywać ogólnie działające funkcje kierownicze: planowanie, organizowanie, pobudzanie i kontrolowanie. Z względu na zasięg i wagę problemu ^{oraz} różnorodność zagadnień i elementów, organizując kierowanie mobilizacją należy wykluczać wszelkie metody oparte na nie uzasadnionych przewidywaniach. Należy odwoływać się do najbardziej nowoczesnych i rozwiniętych technik organizacji i zarządzania. Systematyczny rozwój urządzeń automatycznych i analitycznych niewątpliwie pozwoli na stałe dysponowanie dokładnymi danymi stanowiącymi podstawę sprawnego kierowania procesem mobilizacji na poszczególnych szczeblach dowodzenia.

Kierowanie mobilizacją jest ^{to} zespół przedsięwzięć, podejmowanych w celu sprawnego i terminowego przeprowadzenia mobilizacji a rozpoczyna się z chwilą otrzymania zarządzenia i - w przypadku jednostek wojskowych, trwa aż do zakończenia mobilizacji. Natomiast w przypadku terenowych sztabów wojskowych proces ten jest dalej kontynuowany w celu uzupełnienia strat wojsk walczących. Organizacja procesu kierowania mobilizacyjnym rozwinięciem wojsk jest zasadniczym zadaniem przede wszystkim dowódców i sztabów wszystkich szczebli dowodzenia. Wprowadzić wszelkie przedsięwzięcia związane z mobilizacyjnym rozwinięciem wojsk powinny być już w okresie pokojowym odpowiednio zaplano-

wane, przygotowane i wytrenowane by ich realizacja odbywała się automatycznie. W toku mobilizacji mogą zaistnieć wypadki szczególne, powodujące konieczność wprowadzenia zmian zarówno co do czasu, miejsca jak i zakresu przeprowadzonej mobilizacji. W przypadku zdeorganizowania centralnego systemu kierowania - decyzje w tym zakresie muszą być podejmowane samodzielnie na szczeblu związku taktycznego i oddziału. Kierowanie mobilizacją realizowane jest w ramach ogólnego kierowania procesem osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej. Dla sprawnego kierowania tym procesem już w okresie pokoju wyznacza się, przygotowuje i utrzymuje w stałej gotowości do natychmiastowego działania odpowiednie zespoły na szczeblu dowództw, związków operacyjnych, taktycznych i oddziałów oraz terenowych sztabów wojskowych.

Zespoły kierowania osiągnięciem wyższych stanów gotowości bojowej organizuje się i rozmieszcza na ogólnych zasadach organizacji punktów dowodzenia, zwracając uwagę na zapewnienie im wielokanałowej łączności dowodzenia i współdziałania oraz wyposażenie ich w automatyczne i techniczne urządzenia usprawniające pracę i przyspieszające uzyskiwanie niezbędnych danych. Istotną rolę w kierowaniu procesem osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej odgrywają dowódcy garnizonów. Dla zapewnienia ciągłości dowodzenia z garnizonami wszędzie tam, gdzie w czasie pokoju obowiązki dowódców garnizonów pełnią dowódcy ZT lub ~~zastępcy~~ oddziałów /wojsk operacyjnych/ - na zastępców wyznacza się szefów terenowych sztabów lub dowódców jednostek typu stacjonarnego. Do obowiązków zastępców dowódców garnizonów z chwilą wprowadzenia stanu pełnej gotowości bojowej należy natychmiastowe przejęcie

dowodzenia garnizonem oraz zorganizowanie zabezpieczenia obiektów wojskowych po jednostkach, które opuściły swoje stałe miejsca dyslokacji.

Podstawowym zadaniem dowódców garnizonów w tym zakresie jest zabezpieczenie sprawnego, alarmowego wyjścia jednostek z garnizonów, w celu wprowadzenia ich z pod uderzenia.

2. Organizacja dowodzenia procesem osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej na szczeblu OW.

Dowódca okręgu wojskowego czasu pokojowego kieruje procesem osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej i mobilizacją podległych ZT, oddziałów, sztabów i instytucji wojskowych do czasu wydzielenia się dowództwa armii i wyjścia jego na polowe stanowisko dowodzenia. Po wydzieleniu armii dowodzenie okręgiem w tym i kierowanie dalszym procesem mobilizacji - przyjmuje dowódca okręgu wojskowego, który posiada do swojej dyspozycji odpowiednio zorganizowany aparat wykonawczy w postaci dowództwa i sztabu okręgu czasu "W". Dla zapewnienia żywotności tego organu oraz zapewnienia ciągłości dowodzenia dowództwo i sztab okręgu dzieli się na odpowiednie elementy dowodzenia :

- dotychczasowe stanowisko dowodzenia - SD-1 ;
- główne polowe stanowisko dowodzenia - SD-2 ;
- pomocnicze stanowisko dowodzenia - SD-3 ;
- dwie ruchome grupy operacyjne - RGO-1 ; RGO-2.

Ponadto przygotowuje się dwa wojewódzkie sztaby wojskowe, które odpowiednio wzmocnione przez RGO- wrazie potrzeby mogłyby przejąć dowodzenie określoną częścią okręgu.

Zakłada się, że główne zadanie w zakresie kierowania osiągnięciem wyższych stanów gotowości bojowej w tym mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk realizowane będzie z SD-1. W przypadku niemożliwości funkcjonowania SD-1, dowodzenie przejmuje SD-2, które w czasie sprawowania funkcji przez SD-1, było o zasadniczych zagadnieniach informowane i jest na bieżąco zorientowane, w sytuacji. SD-3 i ruchome grupy operacyjne w zasadzie nie są przewidziane do samodzielnego przejęcia dowodzenia, lecz do wzmocnienia tych stanowisk, które aktualnie dowodzą okręgiem lub w razie potrzeby - zasilenia WSzW, które musiałyby przejąć dowodzenie.

3. Uruchomienie mobilizacji.

Podstawę do zarządzania mobilizacją sił zbrojnych stanowią rozkaz Ministra Obrony Narodowej przekazany do wszystkich ogniw dowodzenia w formie umownych sygnałów określających rodzaj nakazanych do realizacji przedsięwzięć mobilizacyjnych. W przypadku rozwijania określonych zestawów lub całości sił zbrojnych sygnały przekazywane są w ramach GSA, na ogólnych zasadach w czasie ustalonym w Dyrektywie Operacyjnej MON o gotowości bojowej wojsk.

Przekazywanie sygnałów o zarządzaniu mobilizacją pojedynczych jednostek lub wykonaniu innych przejściowych przedsięwzięć w tym zakresie odbywa się również w GSA i na tych samych zasadach z tym, że sygnały tego rodzaju wymagają na kolejnych szczeblach dowodzenia odpowiedniego opracowania w celu ustalenia jakie zadanie i kto ma wykonać.

Sygnały tego rodzaju przekazywane są dwoma kanałami - w pionie jednostek wojskowych i terenowych sztabów wojskowych.

Sygnał przekazany w pionie terenowych sztabów wojskowych -

poprzez prezydium rad narodowych, zakłady pracy i inne instytucje dociera, w postaci karty powołania do żołnierza rezerwy posiadającego przydział mobilizacyjny oraz nakazu dostarczenia do posiadacza środków transportowych zobowiązanego do przekazania ich jednostkom wojskowym. Podany został podstawowy sposób przekazywania sygnałów przy wykorzystaniu technicznych środków łączności. Stosownie jednak do sytuacji zarządzenie mobilizacji może być przekazane bezpośrednio na odprawie, przez ruchome środki łączności oraz winny dostępny sposób. W wypadku zarządzenia mobilizacji jawnej do powiadomienia o zarządzeniu mobilizacji wykorzystuje się ponadto środki masowego przekazu jak publikatory oraz obwieszczenia.

VIII, W N I O S K I =====

Prowadzone badania i doświadczenia z ćwiczeń pozwalają na wyciągnięcie między innymi następujących wniosków :

1. Mobilizacja jest tak samo niezbędna obecnie jak i w przeszłości. Jednak jej rozmiary i sposoby przeprowadzenia powinny odpowiadać współczesnym warunkom i wymogom.
2. Dążenie do skrócenia procesu mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk, czyli ich przejścia ze struktury organizacyjnej pokojowej na wojenną, wynika z troski o najbardziej elementarne bezpieczeństwo.
3. Plany mobilizacyjne muszą być maksymalnie elastyczne, zapewniające skryte i szybkie rozwinięcie oddziałów i ZT w różnych warunkach - szczególnie w sytuacji nagłego wybuchu wojny przy zastosowaniu przez przeciwnika zmasowanych uderzeń jądrowych.
4. Należy uczynić wszystko dla zabezpieczenia żywotności wojsk w najtrudniejszym okresie ich rozwijania przez odpowiednie

przygotowanie rejonów mobilizacyjnych.

5. Należy systematycznie doskonalić alarmowe opuszczanie dużych garnizonów przez wszystkie oddziały i pododdziały jednocześnie.
6. Jest mało prawdopodobne, że przed rozpoczęciem działań bojowych będzie dość czasu na szkolenie i zgrywanie zmobilizowanych jednostek. Dlatego też konieczne jest systematyczne szkolenie i zgrywanie w czasie pokoju.
7. System uzupełniania wojsk winien zapewnić odtworzenie zdolności bojowej ZT i oddziałów w różnych skomplikowanych sytuacjach i w każdym położeniu.
8. Dla zwiększenia bezpieczeństwa konieczne jest dalsze roz-
środkowanie mobilizacji w terenie, między innymi przez szersze angażowanie do tych celów zakładów pracy, a także przez roz-
środkowanie zapasów materiałowych.
9. Smielej należy angażować i przygotowywać żołnierzy rezerwy do bezpośredniej realizacji czynności związanych z mobilizacyjnym rozwinięciem jednostek, chodzi przede wszystkim o te jednostki, gdzie ilość kadry służby czynnej jest nie wystarczająca.
10. Sprawne przeprowadzenie mobilizacji w dużej mierze zależy od należytego przygotowania całych stanów osobowych jednostek, a w szczególności od pryncypialności działania oraz osobi-
stej inicjatywy dowództw i sztabów.

Wyk. w 2-ch egz.

Egz.nr 1 i nr 2 - Kat.Org.Mob.

Wyk.płk M.Bronowicki
Druk.H.B. dn.16.02.73 r.

nr ks.masz.00268/OM

O P R A C O W A Ł :

SZEF KATEDRY
ORGANIZACJI I MOBILIZACJI WOJSK
ASG
płk dypl.M. BRONOWICKI

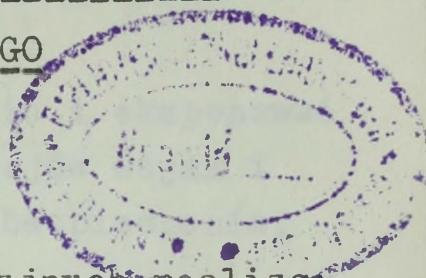
PRZYKŁADOWY WARIANT

██████████ !

Egz.nr ....

Załącznik

MYSŁ PRZEWODNIA DO PRZEPROWADZENIA MOBILIZACYJNEGO
ROZWINIĘCIA WOJSK OKREGU WOJSKOWEGO

I. ZADANIA MOBILIZACYJNE :

Przedstawić zakres /rozmach/ zadań mobilizacyjnych realizowanych na terenie OW.

W tym celu uwzględnić :

a/ Jednostki mobilizowane :

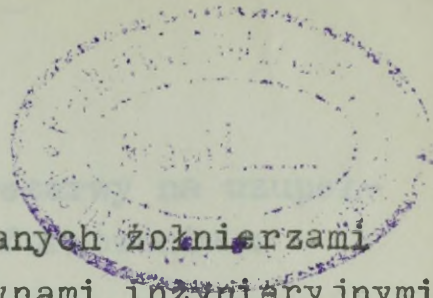
- ilość ZT i samodzielnych JW mobilizowanych /z wyjątkiem jednostek wojskowych w pełni rozwiniętych/;
- ilość ZT i samodzielnych JW uzupełnianych systemem alarmowym :
  - w tym : - ilość jednostek mobilizujących
  - ilość jednostek mobilizowanych /w tym ilość JW formowanych od nowa /
  - ilość jednostek mobilizujących się
  - ilość jednostek wojskowych innych rodzajów sił zbrojnych tylko uzupełnianych przez OW.

W/w grupy jednostek wojskowych podzielić

- na ilość ZT i samodzielnych JW /oraz razem wszystkich jednostek /;
- ilość jednostek 2A, Frontu, OTK /OW czas "W"/, centralnego podporządkowania i układu terytorialnego /pot, bataliony ochrony obiektów/.

U w a g a : każdą z tych grup rozbić dodatkowo na :
rozwinięte, o niepełnych stanach osobowych,
skadrowane i nowoformowane.

- O g ó ł e m :
- JW - rozwiniętych
  - JW - o niepełnych stanach osobowych,
  - JW - skadrowanych,
  - JW - nowoformowanych.

b/ Jednostki uzupełniane :

- ilość JW : - LO, OPK, MW i UF uzupełnianych żołnierzami rezerwy, pojazdami samochodowymi, maszynami inżynieryjnymi i innymi urządzeniami.

Uwaga : powyższe jednostki można również dzielić i eksponować w ramach odpowiednich grup : - wg rodzajów wojsk i służb ; jednostki bojowe, jednostki zabezpieczenia, tyłowe itp.

W W tym rozdziale można wszystkie w/w rodzaje i grupy jednostek wojskowych podać w liczbach ogólnych, bez szczegółowego podziału. Analizę wszystkich kategorii, grup, rodzajów i tp. jednostek wojskowych można przedstawić w tekście w liczbach a szczególnie przedstawić / z wykazem konkretnych ZT i JW/ w odpowiednim załączniku /tabeli/.

W n i o s k i :

Na ogólną ilość jednostek mobilizowanych przypada :

- x jednostek mobilizujących, które posiadają wystarczającą bazę mobilizującą do zmobilizowania się, zmobilizowania i sformowania od nowa nakazanych im jednostek wojskowych;
- x jednostek mobilizujących, które ze względu na stopień skadrowania nie mają dostatecznej bazy mobilizacyjnej i wymagają powołania mobilizacyjnego rzutu alarmowego ;
- x jednostek formowanych od nowa, które nie posiadają etatowych grup organizacyjno-mobilizacyjnych /garnizonowych środków mob./ i wymagają wydzielenia w ramach OW, ZT i garnizonów załączków.

II. WARUNKI PRZEPROWADZENIA MOBILIZACJI

W tym punkcie należy opracować następujące zagadnienia:

1/ Zasoby rezerw osobowych OW :

Zasoby rezerw osobowych OW wynoszą :

- oficerów, chorążych i podchorążych .....
z tego potrzeby mobilizacyjne jednostek wynoszą ....
....., a więc po zakończeniu mobilizacji w zasobach pierwszego rzutu mobilizacyjnego pozostanie

oficerów, chorążych, podchorążych rezerwy na uzupełnienie strat w czasie wojny i nowe formowania :

- podoficerów i szeregowców rezerwy .....
jak wyżej.

Wykazać trudności w zakresie możliwości uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych w ramach OW w niektórych rodzajach wojsk i służb oraz w SW, oraz sposób rozwiązania tego problemu.

Wykazać możliwości terytorialnego uzupełnienia potrzeb mob.

Dane odnośnie stanu zasobów mob. przedstawia załącznik nr 4.

2/ Zasoby środków transportowych OW :

Stan zasobów środków transportowych OW - tj. samochodów ciężarowych, samochodów specjalnych i innych pojazdów mechanicznych przedstawia zał.nr 5.

Opracowanie tych zagadnień - wg. wzoru jak dla żołnierzy rezerwy.

3/ Zasoby materiałowo-techniczne :

- jednostki mobilizujące posiadają zgromadzone zasoby materiałowo-techniczne i utrzymywane są na Z^N w magazynach jednostek i garnizonów dla własnych potrzeb i jednostek formowanych od nowa z wyjątkiem :
  - x jednostek, dla których zapasy /wymienić jaki sprzęt i środki/ przechowywane są w składnicach OW i które będą dowieziane transportem samochodowym do jednostek nowo formowanych w czasie mob. /jeżeli są takie jednostki wymienić/.
  - Mobilizacyjne potrzeby materiałowo-techniczne są pokryte w 90-100%, z wyjątkiem /wymienić asortymenty jakich brak i w jakim procencie i dla jakich jednostek/.

4/ Sposób i terminy mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk i osiągnięcie przez nie gotowości bojowej :

Jednostki Wojsk Operacyjnych :

ZT i jednostki 2A :

- a/ jednostki rozwinięte powyżej 80% stanu etatowego "W" mają osiągać got. bojową w NG+6-8. W tym celu powołają

one żołnierzy rezerwy systemem alarmowym, osiągając równocześnie pełną gotowość bojową.

b/ Jednostki o niepełnych stanach osobowych rozwinięte :

- w granicach 70-80% - jak punkt a/,
- w granicach 50-70% - jak punkt b/,
- w granicach 36-50% - jak punkt e/;

c/ Jednostki skadrowane - jak wyżej.

ZT i jednostki OTK :

Wymienić jednostki OTK, którym w zależności od stopnia rozwinięcia ustalić terminy osiągnięcia pełnej gotowości bojowej. Należy również wymienić JW /ilościowo/ wojsk operacyjnych i OTK, które rozwijają się w poszczególnych dniach mobilizacji i osiągają pełną gotowość bojową :

W N+1 - x jednostek wojsk operacyjnych i x jednostek OTK.

W N+2 - x jednostek wojsk operacyjnych i x jednostek OTK itd.

Stan jednostek wg terminów zakończenia mobilizacji przedstawia załącznik nr 1-3.

W n i o s k i :

- można sformułować odpowiednie wnioski po opracowaniu każdego punktu lub za całość opracowanych zagadnień.

5. Przewidywany rozwój sytuacji polityczno-wojskowej i wpływ jej na przebieg mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk

a/ w wypadku jawnej agresji przeciwnika i naruszenia, w wyniku uderzeń, systemu dowodzenia i kierowania na szczeblu centralnym i okręgu - mobilizację zarządzają dowódcy garnizonów, dowódcy oddziałów, samodzielnych pododdziałów, szefowie ^{WSzW} BSzW i WSzW. Równocześnie Sztab Generalny zarządzi mobilizację jawną przy pomocy środków powszechnej informacji /radio-telewizja, obwieszczenia i inne/.

W przypadku mob. rozwinięcia wojsk OW może przebiegać w warunkach :

- skrytej mobilizacji /pomimo jawnego zarządzenia/;
- stałego oddziaływania przeciwnika z powietrza środkami napadu powietrznego z możliwością zastosowania broni termojądrowej ;

- naruszonego systemu OPK i systemu powiadamiania o sytuacji w powietrzu ;
- oddziaływanie grup dywersyjnych i wrogiej propagandy ;
- dezoryganizację życia politycznego i gospodarczego oraz w określonym stopniu paniki wśród ludności cywilnej, a w rezultacie żywiołowej ewakuacji ludności z dużych miast ;
- ponoszenia strat przez jednostki rozwijane, a w związku z tym zajdzie konieczność dodatkowego uzupełniania ich w toku mobilizacji żołnierzami rezerwy, pojazdami samochodowymi i innymi środkami materiałowo-technicznymi ;
- systematycznego uzupełniania strat jednostek rozwiniętych w toku ich przegrupowywania i prowadzenia działań bojowych;
- prowadzenia działań przeciwdywersyjnych i pracy polityczno-wyjaśniającej wśród ludności cywilnej i w wojsku ;
- w wypadku zaistnienia dużych strat przez niektóre jednostki w rezultacie uderzeń przeciwnika, wykonanych w czasie mobilizacji, mobilizacyjne rozwinięcie ich może być realizowane od nowa lub w ograniczonym zakresie ; może zajść również konieczność tworzenia oddziałów zbiorczych w toku mobilizacyjnego rozwijania wojsk jak również dokonywania odpowiednich manewrów zasobami rezerw osobowych i środkami materiałowo-technicznymi w wojsku.

W n i o s k i :

Główny wysiłek OW w wypadku zaistnienia takich warunków skierowany będzie na :

- zapewnienie warunków dowozu żołnierzy rezerwy do jednostek mobilizowanych poprzez zabezpieczenie swobody ruchu pojazdów samochodowych na drogach dojazdu do rejonów mobilizacji jednostek wojskowych ;
- opanowanie paniki ludności cywilnej i skierowanie jej żywiołowego ruchu na kierunki i drogi wolne od ruchu wojskowego;

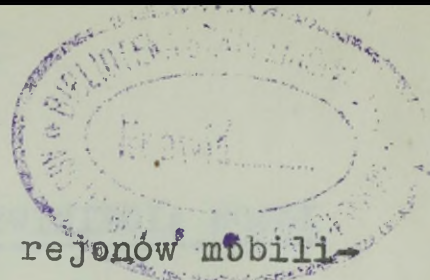
- powystrzymanie żywiłowej ewakuacji żołnierzy posiadających karty mobilizacyjne i wyselekcjonowanie ich z masy ludności cywilnej w punktach skanalizowanego ruchu /mosty, wiadukty, osiedla, wioski itp./ oraz dowożenie ich do jednostek wojskowych zgodnie z ich przydziałami mobilizacyjnymi ;
- rozwinięcie mobilizacyjne jednostek wojskowych przynajmniej do 70-75% stanów "W" ;
- uzupełnienie i odtworzenie ewidencji żołnierzy rezerwy poprzez uproszczone zasady ewidencyjne na szczeblu ^{unsele} GRN, ^{gminy} PRN /Dz.RN/, PSzW, WSzW i OW.

Do realizacji powyższych zadań wykorzystywane będą przede wszystkim siły i środki MSW i jednostki OTK podporządkowania okręgowego, centralnego, wojewódzkiego i powiatowego jak również aparat administracji terenowej i terenowych sztabów wojskowych - wg zawczasu opracowanych planów.

b/ W wypadku szybkiego narastania kryzysu polityczno-wojskowego i braku czasu na stopniową realizację przedsięwzięć mobilizacyjnych - nastąpi jednoczesne mobilizacyjne rozwinięcie całości wojsk OW, poprzez wprowadzenie przez Sztab Generalny stanu pełnej gotowości bojowej sił zbrojnych.

W tym przypadku mob. rozwinięcie wojsk OW będzie przebiegało w następujących warunkach :

- skrytej mobilizacji ;
- stałego zagrożenia i wybuchu konfliktu zbrojnego, w związku z czym mobilizacja rozpoczęta w czasie pokoju może być kontynuowana i zakończona już w czasie wojny ;
- wszystkie przedsięwzięcia mobilizacyjne, w celu ich maskowania, będą realizowane pod pozorem ćwiczeń taktycznych i prac na rzecz gospodarki narodowej ;
- prowadzenia na szeroką skalę pracy politycznej wśród jednostek wojskowych i ludności cywilnej, mającej na celu wyjśnienie agresywnych i niebezpiecznych dla pokoju poczynań imperialistycznych przeciwnika oraz konieczności przygotowania kraju do obrony przed agresją ;

- zorganizowanie osłony przeciwlotniczej rejonów mobilizacji jednostek i rozwiniętego systemu powiadamiania o sytuacji w powietrzu.

c/ W wypadku stopniowego narastania konfliktu polityczno-wojskowego prowadzącego do wojny - mobilizacyjne rozwinięcie wojsk OW realizuje się w ramach stopniowego osiągnięcia przez wojska gotowości bojowej /stan podwyższonej i pełnej gotowości bojowej/.

d/ W zależności od rozwoju sytuacji polityczno-wojskowej, przed wprowadzeniem stanu podwyższonej lub pełnej gotowości bojowej, na rozkaz Ministra Obrony Narodowej i Szefa Sztabu Generalnego, mogą być rozwijane pojedyncze jednostki i grupy jednostek /określone zestawy jednostek/ ze względu na przewidziane im zadania operacyjno-taktyczne, w szczególności dotyczy to jednostek OPK, OPL, wojsk inżynieryjno-saperskich, chemicznych, łączności i regulacji ruchu i ochrony obiektów.

W tym wypadku mobilizacyjne rozwinięcie wyżej wymienionych jednostek przeprowadza się pod pozorem ćwiczeń taktycznych w garnizonach lub ćwiczebnych rejonach mobilizacji.

Równoległe z realizacją w/w przedsięwzięć mobilizacyjnych będą realizowane przedsięwzięcia przygotowawcze do osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej i mobilizacyjnego rozwinięcia się wszystkich pozostałych jednostek wojskowych OW.

Przedsięwzięcia przygotowawcze mogą również poprzedzać zarówno stan podwyższonej jak i pełnej gotowości bojowej.

III. WARIANTY /ZAŁOŻENIA/ MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA WOJSK

Wariant 1-szy: Mobilizacyjne rozwinięcie pojedynczych grup i jednostek /określonych zestawów - rzutów/ przed wprowadzeniem stanu podwyższonej gotowości i stanu pełnej gotowości bojowej sił zbrojnych.

Mobilizacyjne rozwinięcie w/w jednostek realizuje się :

- pod pozorem ćwiczeń taktycznych, mobilizacyjno-taktycznych i pracy na rzecz gospodarki narodowej ;
- w zasadniczych i ćwiczebnych rejonach mobilizacji ;
- wg zasad skrytej mobilizacji.

Wariant 2-gi: Realizacja przez wojska OW przedsięwzięć mobilizacyjnych w przypadku wprowadzenia stanu podwyższonej gotowości bojowej wojsk.

Przedsięwzięcia mob. realizowane są w sposób następujący :

- jednostki rozwinięte powyżej 80% oraz jednostki o niepełnych stanach osobowych o małych potrzebach mobilizacyjnych /rozwinęte w 75-79%/ powołują żołnierzy rezerwy i pobierają z gospodarki narodowej środki transportowe systemem alarmowym - osiągają pełną gotowość bojową w rejonach alarmowych ;
- pozostałe jednostki mobilizujące /mobilizujące się/ powołując mobilizacyjne rzuty alarmowe w ciągu 10-12⁸ godzin realizują przedsięwzięcia zapewniające warunki do szybkiego ich rozwinięcia mobilizacyjnego w zapasowych rejonach mob. i osiągnięcia pełnej gotowości bojowej w rejonach alarmowych ;
- wszystkie przedsięwzięcia realizowane są pod pozorem planowanych ćwiczeń z wojskami w garnizonach, na poligonach, pracy na rzecz

gospodarki narodowej itp.

Wariant 3-ci : Mobilizacyjne rozwinięcie wojsk OW w przypadku wprowadzenia stanu pełnej gotowości bojowej, poprzedzonego stanem podwyższonej gotowości bojowej. Przedsięwzięcia mob. realizuje się w sposób następujący :

- wszystkie jednostki przenoszą mobilizację do zapasowych rejonów mob. / z wyjątkiem jednostek, które zostały rozwinięte w okresie podwyższonej gotowości bojowej/ i kontynuują mobilizacyjne rozwinięcie w zapasowych rejonach mob., a następnie osiągają pełną gotowość bojową w rejonach alarmowych ;
- mobilizacyjne rozwinięcie wojsk realizowane jest wg zasad mobilizacji skrytej pod pozorem ćwiczeń i manewrów ;
- siły i środki MSW i OTK oraz układu terytorialnego są w gotowości do zabezpieczenia przeprowadzenia mobilizacji wszystkich jednostek w wypadku niespodziewanego uderzenia przeciwnika z powietrza /środkami konwencjonalnymi lub bronią jądrową/ ;
- wszystkie jednostki mobilizowane są w gotowości do kontynuowania i zakończenia mobilizacji w warunkach wojny.

Wariant 4-ty: Mobilizacyjne rozwinięcie wojsk OW w przypadku wprowadzenia stanu pełnej gotowości bojowej bezpośrednio ze stanu stałej gotowości bojowej. Przedsięwzięcia mobilizacyjne są realizowane w sposób następujący :

- wszystkie jednostki realizują przedsięwzięcia mobilizacyjne przewidziane do wykonania w ramach stanu podwyższonej i pełnej gotowości bojowej ;
- jednostki rozwinięte i o niepełnych stanach osobowych o małych potrzebach uzupełniają

potrzeby mob. systemem alarmowym i osiągają pełną gotowość bojową w rejonach alarmowych ;

- pozostałe jednostki powołują mob. rzuty alarmowe i niezwłocznie przenoszą mobilizację do zapasowych rejonów mob. osiągając pełną gotowość bojową w rejonach alarmowych ;
- pozostałe przedsięwzięcia jak w wariancie 3-cim.

nie
pisać

Każdy z w/w wariantów, w zależności od sytuacji, czasu i zarządzenia Szefa Sztabu Generalnego może być poprzedzony przedsięwzięciami przygotowawczymi dla wszystkich jednostek wojskowych rozmieszczonych na obszerze OW, bądź tylko dla jednostek rozwijanych pojedynczo lub zestawami.

W przypadku wybuchu konfliktu na początku lub w toku mobilizacji i strat, jakie mogą ponieść wojska na skutek uderzeń z powietrza - jednostki uzupełniają straty przez powołanie dodatkowe żołnierzy rezerwy i pobór pojazdów samochodowych i innego sprzętu z gospodarki narodowej, *wykonywane w pierwszym rzędzie grupy specjalistów wojskowych awaryjnego systemu uzupełniania potrac.*
Straty ponoszone poprzez jednostki w trakcie ich przegrupowania, o ile zmniejszają zdolność bojową jednostek - uzupełniane będą na drogach przegrupowania przez najbliższe PSZW w ramach awaryjnego systemu uzupełniania zorganizowanego wzdłuż dróg przegrupowania wojsk.

IV. ZASTRZEŻENIA WYNIKAJĄCE Z PLANOWANIA OPERACYJNEGO

1. Ze względu na przewidywane zadania taktyczno-operacyjne, w zależności od sytuacji polityczno-wojskowej, planuje się mobilizacyjne rozwinięcie jeszcze przed lub po wprowadzeniu stanu podwyższonej gotowości bojowej wg zarządzenia Ministra Obrony Narodowej lub Szefa Sztabu Gen. następujących jednostek :
  - jednostek OPK i LO ;
  - jednostek OPL szczebla okręgowego /armijnego/ i dywizyjnego ;
  - jednostek łączności, - ZT, armii, okręgu czasu "W" ;
  - wojsk inżynieryjno-saperskich armii i okręgu czasu "W";

- jednostek wojsk chemicznych armii i okręgu cz. "W" ;
- jednostek zabezpieczających przegrupowanie wojsk operacyjnych ;
- batalionów ochrony obiektów /UT/.

2. W zależności od sytuacji operacyjnej, w przypadku wybuchu konfliktu zbrojnego przed rozpoczęciem mobilizacji, związki taktyczne, samodzielne jednostki 2A rozwinięte powyżej 80% przechodzą natychmiast do rejonów alarmowych, do których dowożą żołnierzy powołanych w trybie alarmowym.

W wypadku, gdy nie możliwe będzie wcielenie tych żołnierzy rezerwy w rejonach alarmowych, zostają oni wcieleni w trakcie przegrupowania.

W tym celu w/w jednostkom planuje się uzupełnienie żołnierzami rezerwy i pojazdami mechanicznymi :

- a/ w miejscach dyslokacji stałej ;
- b/ w rejonach alarmowych ;
- c/ w trakcie przegrupowania ;

3. W wypadku poważnych strat w czasie mobilizacji prowadzonej po rozpoczęciu działań wojennych :

a/ jednostki, które zostaną uzupełnione co najmniej w 70-75% natychmiast przechodzą do działań zgodnie z planem operacyjnym i w miarę możliwości będą uzupełniane w trakcie przegrupowania w oparciu o awaryjny system uzupełniania zorganizowany na drogach przegrupowania wojsk oraz w najbliższych powiatowych i wojewódzkich punktów zbiórek ;

b/ jednostki, które poniosą straty w granicach 50% i więcej :

- pozostają w zapasowych rejonach mobilizacji i kontynuują mobilizację, poprzez dodatkowe powołanie żołnierzy rezerwy i pobór pojazdów mechanicznych i innego sprzętu z gospodarki narodowej, przy równoczesnym wykorzystaniu sił zgromadzonych na powiatowych punktach zbiórki ;

- w zależności od sytuacji będą tworzone oddziały zbiorcze w ramach odpowiednich związków taktycznych lub w ramach Okręgu, przy jednoczesnym formowaniu oddziałów i ZT.

V. Zakres i metody pracy partyjno-politycznej - ze względu na ograniczony czas nie opracowuje się.

VI. SPOSOB UZUPEŁNIANIA POTRZEB MOBILIZACYJNYCH

1/ Uzupełnianie potrzeb mobilizacyjnych wojsk OW - wynosi :

a/ dla wojsk operacyjnych	- oficerów rezerwy	2.933
	- podof.i szer.	35.485
	<hr/>	
	R a z e m :	38,418
	<hr/>	
	- pojazdów sam.	4.968
	- maszyn inż.	219
b/ dla wojsk OPK	- ofic.rezerwy	6.082
	- podof.i szer.	60.781
	<hr/>	
	R a z e m :	66.868
	<hr/>	
	- pojazdów sam.	4.553
	- maszyn inż.	42

W tym punkcie należy wyszczególnić inne rodzaje sił zbrojnych, które uzupełniane są z zasobów OW oraz ogółem za cały POW.

2. Sposób uzupełniania potrzeb mob.

a/ oficerami :

Potrzeby mobilizacyjne jednostek w zakresie oficerów uzupełnia się zasobami mobilizacyjnymi, które obejmują:

- oficerów i chorążych zawodowych, mających przydziały wojenne do macierzystych i nowoformowanych jednostek ;
- oficerów, chorążych i podoficerów odbywających okresową służbę wojskową w momencie mobilizacji ;
- oficerów, chorążych i podchorążych rezerwy posiadających przydziały mobilizacyjne ;

- podoficerów i szeregowców rezerwy z wyższym wykształceniem.

W/w potrzeby uzupełniane są wg zasady terytorialnej z wyjątkiem niektórych SW, które są w minimalnych ilościach uzupełniane eksterytorialnie.

b/ Podoficerami i szeregowcami rezerwy :

W/w potrzeby są uzupełniane w/g następujących zasad :

- do bojowych jednostek wojsk operacyjnych i OPK wydziela się żołnierzy rezerwy najlepiej wyszkolonych lub o zawodach cywilnych zbliżonych do wymagań SW, z dobrym stanem zdrowia i o dużej sprawności fizycznej w wieku do 35 lat ;
- do pozostałych jednostek wojsk operacyjnych i OTK można nadawać przydziały mob. stosując łagodniejsze kryteria doboru.

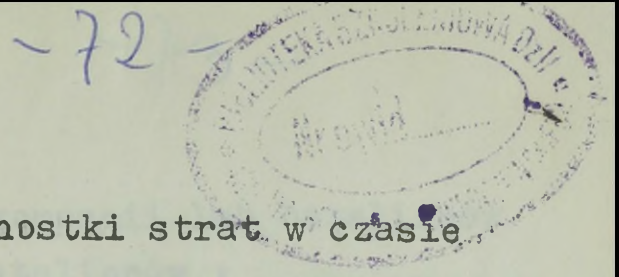
c/ Źródła pokrycia potrzeb mobilizacyjnych jednostek mobilizowanych w zakresie podoficerów i szeregowców rezerwy :

- żołnierze służby zasadniczej, posiadający dobre wykształcenie bojowe /specjalistyczne/ ;
- żołnierze rezerwy /w tym nakładka oraz procent zabezpieczenia stawiennictwa w ilości 20-25% etatu "W" ;
- żołnierze służby zasadniczej szkół podoficerskich i środków szkoleniowych, rozwiązywanych w czasie mobilizacji, którzy będą kierowani do jednostek na terenie tego samego /lub pobliskiego/ garnizonu.

d/ W systemie uzupełniania potrzeb mobilizacyjnych poszczególnych jednostek przyjmuje się następujące zasady :

- powołanie alarmowych rzutów mobilizacyjnych dla jednostek mobilizujących i mobilizowanych siłami i środkami jednostek mobilizujących oraz akcją kurierską RN - w ciągu 4-6 godzin ;
- powołanie, dowiezienie i wcielenie rzutu głównego żołnierzy rezerwy ;

- do jednostek z gotowością bojową N+1 w ciągu 12-18 godzin od momentu zarządzenia mobilizacji /18 godzin gdy mobilizacja zarządzona będzie ze stanu stałej gotowości bojowej;
- do jednostek z gotowością bojową N+2 - w ciągu 18-24 godzin od momentu zarządzenia mobilizacji ;
- do jednostek z gotowością bojową N+3 - w ciągu 24-36 godzin ;
- dostarczenie żołnierzy rezerwy do jednostek zamieszkałych powyżej 10 km od miejsca stawiennictwa - transportem samochodowym administracji państwowej ; zamieszkałych do 10 km od miejsca stawiennictwa - transportem konnym, ewentualnie pieszo i samochodami ;
- PKM na wszystkich szczeblach dowodzenia rozwija się w NG+2; PKI i PRT rozwija się w NG+3 ;
- mobilizacyjne rzuty alarmowe powołuje się siłami i środkami jednostek wojskowych i rad narodowych ;
- jednostki rozwinięte /powyżej 80%/ i jednostki o niepełnych stanach o małych potrzebach mob. rozwija się przez powołanie żołnierzy rezerwy i pobór środków transportowych - systemem alarmowym - tylko własnymi siłami i środkami ;
- jednostki o niepełnych stanach osobowych /35-80%/ powołują mobilizacyjne rzuty alarmowe w ilości do 10% stanów osobowych wg etatu "W" i 50% potrzeb środków transportowych ;
- jednostki skadrowane /do 35%/ powołują mobilizacyjny rzut alarmowy w ilości do 20% stanu osobowego wg etatu "W" i 25% potrzeb środków transportowych ;
- jednostki formowane od nowa do 20% stanów osobowych wg etatu "W" i 25% potrzeb środków transportowych ;
- po rozwinięciu grup organizacyjno-mobilizacyjnych i powołaniu rzutów alarmowych do jednostek mobilizowanych jednostki te usamodzielniają się pod względem mobilizacyjnym i od tego momentu jednostki mobilizujące stają się jednostkami mobilizującymi się.

e/ W wypadku ponoszonych przez jednostki strat w czasie mobilizacji natychmiast uzupełnić dodatkowo te jednostki żołnierzami rezerwy, pojazdami samochodowymi i innymi maszynami z gospodarki narodowej z tym, że po uzupełnieniu 75-80% przyjmować za osiągnięcie pełnej zdolności bojowej do prowadzenia działań bojowych.
W tym wypadku w szerokim zakresie korzystać z żołnierzy rezerwy zgromadzonych w powiatowych i wojewódzkich punktach zbiórki.

f/ W wypadku ponoszonych strat przez jednostki w toku przegrupowania - uzupełniać je z powiatowych i wojewódzkich punktów zbiórek położonych w pobliżu tras przegrupowania związków taktycznych i jednostek oraz w oparciu o awaryjny system uzupełniania zorganizowany wzdłuż dróg przegrupowania wojsk operacyjnych.

VII. ZAŁOŻENIA MATERIAŁOWO-TECHNICZNEGO ZABEZPIECZENIA
MOBILIZACJI

1. Zapasy nienaruszalne i niezniżalne wszystkich asortymentów zarówno dla jednostek mobilizujących jak i mobilizowanych zgromadzone są w magazynach jednostek mobilizujących i garnizonowych.
2. Zapasy nienaruszalne /ruchome/ ZT i samodzielnych jednostek POW - zgromadzone są i przechowywane w magazynach batalionów zaopatrzenia ZT i magazynach garnizonowych.
3. Zapasy armijne gromadzone są w magazynach okręgowych zabierane są sformowaniu oddziałów transportowych ;
4. Zapasy nienaruszalne dla jednostek wojsk operacyjnych przechowywane są wg następujących zasad:
  - a/ oddzielnie dla jednostek mobilizujących i mobilizowanych ;
  - b/ w zależności od warunków lokalnych dla jednostek mobilizujących i mobilizowanych istniejących wg etatu czasu "P" są przechowywane :

- 73 -
- dla poszczególnych istniejących kompanii lub batalionów w magazynach tych kompanii lub batalionów ;
  - dla nieistniejących kompanii lub batalionów - w magazynkach lub organizacyjno-mobilizacyjnych, których zadaniem jest zmobilizowanie w/w kompanii /batalionów/.

c/ W magazynkach jednostki mobilizującej mogą być przechowywane :

- zapasy niektórych rodzajów sprzętu ciężkiego oraz innego przeznaczonego dla poszczególnych kompanii /batalionów/ istniejących i nieistniejących, które ze względu na konserwację i ciągłą rotację - nie wskazane jest przechowywać w magazynkach kompanijnych /batalionowych/ i grupach org.mob.

5. Zapasy nienaruszalne dla jednostek nowo formowanych operacyjnych i OTK, przechowywane są w magazynkach oddziałów mobilizujących i garnizonowych z podziałem oznakowanym szyframi na poszczególne jednostki i pododdziały.

6. Założenia w zakresie ewakuacji dla jednostek mobilizujących:

- a/ pododdziały /kompania, batalion/, którym brak jest sił i środków oraz grupy organizacyjno-mobilizacyjne przeznaczone dla formowania od nowa pododdziałów - uzupełniają się żołnierzami rezerwy i pojazdami samochodowymi z mobilizującego rzutu alarmowego i usamodzielnia się je pod względem mobilizującym / w tym pod względem ewakuacji/;
- b/ Zapasy ruchome oddziałów ewakuowane są siłami i środkami wydzielonymi z oddziałów i wymienionymi / o ile zachodzi potrzeba/ żołnierzami rezerwy i pojazdami mech. rzutu alarmowego - bezpośrednio do rejonów alarmowych.
- c/ Zapasy nienaruszalne dla jednostek mobilizowanych, po uprzednim zorganizowaniu im organizacyjno-mobilizacyjnych - ewakuowane są siłami i środkami tych jednostek.

d/ Jednostki mobilizowane, po rozwinięciu grup organizacyjno-mobilizacyjnych - usamodzielnia się pod względem gospodarczym.

7. Amunicję czołgową / z wyjątkiem zapasów ruchomych oddziałów/ przechowywać w wozach bojowych znajdujących się na ZN.
Amunicję dla wozów szkolno-bojowych - w magazynach pułkowych.
8. Zabezpieczenie materiałowo-techniczne jednostek OTK, po ich zmobilizowaniu - realizuje się o okręgowe i centralne składnice oraz z miejscowych źródeł zaopatrzenia.
9. W wypadku zarządzenia mobilizacji ze stanu podwyższonej gotowości bojowej, pierwszy rzut środków materiałowo-technicznych, załadowanych na pojazdy samochodowe wyrusza z rejonów stałego zakwaterowania jednostek do zapasowych rejonów mobilizacji /rejonów alarmowych/ - natychmiast.
W wypadku zarządzenia mobilizacji ze stałej gotowości bojowej, pierwszy rzut środków materiałowo-technicznych, załadowanych na transport samochodowy wyrusza z rejonów stałego zakwaterowania do zapasowych rejonów mobilizacji /rejonów alarmowych/ - najdalej po 2-ch godzinach od momentu zarządzenia mobilizacji.

VIII. ZAKRES SWIADCZEN ADMINISTRACJI PANSTWOWEJ I GOSPODARKI
NARODOWEJ NA RZECZ ZABEZPIECZENIA MOBILIZACYJNEGO
ROZWINIECIA WOJSK

Jednostki mobilizujące /dla potrzeb własnych i jednostek mobilizowanych/, we współpracy z PSZW - planują :

- a/ obiekty cywilne niezbędne dla jednostek mobilizowanych ;
- b/ zakłady pracy, na bazie których organizowane będą PRT ;
- c/ wykorzystanie osób cywilnych, niezbędnych w realizacji przedsięwzięć mobilizacyjnych ;
- d/ wykorzystanie pojazdów mechanicznych, niezbędnych dla ewakuacji i rozśrodkowania środków materiałowo-technicznych ze składnic okręgowych i centralnych.

IX. SPOSÓB ZARZĄDZENIA MOBILIZACJI

Sygnaly o zarządzeniu mobilizacji przekazywane będą przy wykorzystaniu technicznych środków łączności ~~w następujący sposób~~ : *oficerów łącznikowych*

a/ Sztab Generalny - Dowództwo OW ;

- Dowództwo OW - Dowódcy Garnizonów - D-cy JW, - w ciągu ~~10-20 minut~~;

b/ Dowództwo OW - WSzW - ~~PSzW~~ - Prezydium PRN /GRN/ - *WKA* *podstawowe organa kierownicze* *administracji państwowej*
w ciągu ~~10-30 minut~~.

X. MELDUNKI I SPRAWOZDANIA

- o rozpoczęciu mobilizacji - natychmiast po jej zarządzeniu ;
- zbiorcze sprawozdania o przebiegu mobilizacji co 24 godziny - na godzinę 8.00 ;
- o zakończeniu mobilizacji ;
- o szczególnych sytuacjach wynikłych w trakcie mobilizacyjnego rozwijania wojsk - natychmiast po ich zaistnieniu.

O P R A C O W A Ł :

SZEF KATEDRY
ORGANIZACJI I MOBILIZACJI WOJSK
ASG

Bronowicki
płk dypl. Mieczysław BRONOWICKI

Wydrukowano dodatkowo
z nr 018283 - 2 egz.

Egz.nr 1 - Bibl.Spec.ASG
Egz.nr 2 - Sztab WOW

wyk.płk M.Bronowicki
druk.H.B. dnia 10.04.73 r.

nr ks.masz.0275/OM

II. SPÓSOB ZARZĄDZENIA MOBILIZACJI

Wymagania o zarządzeniu mobilizacji przekazywane
 będą przez wykorzystanie technicznych środków łączności
 w następującej formie:

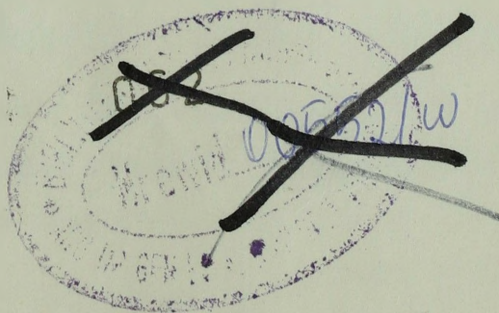
a) przez Generałny - Dowództwo OW ;
 - Dowództwo OW - Dowódcy Garnizonów - D-oy JW - w odleg-
 10-20 minut ;
 b) Dowództwo OW - Wzrost - Tętno - Ciężar ciała (CWC) -
 w odleg-10-20 minut.

I. KONTROLI I BIEŻĄCOSTWA

- o rozpoznaniu mobilizacji - natychmiast po jej zarządzeniu ;
 - o alarmie sprawozdania o przeliczeniu mobilizacji co 24 godziny - co godzinie 8.00 ;
 - o zapewnieniu mobilizacji ;
 - o szczególnych wypadkach wynikających z przekazu mobilizacji - natychmiast po ich otrzymaniu.

OPERACOWA :

GEN. KANTOR
 ORGANIZACJI I MOBILIZACJI WZROST
 - ASG
 Pkt. Wzrost. Maciejewo BRONISZKI

Wydrukowano dołączono
 z nr 018255 - 2 egz.
 Kz. nr 1 - Bp. Bp. ASG
 Kz. nr 2 - Bp. Bp. ASG
 Kz. nr 3 - Bp. Bp. ASG
 Kz. nr 4 - Bp. Bp. ASG
 Kz. nr 5 - Bp. Bp. ASG
 Kz. nr 6 - Bp. Bp. ASG
 Kz. nr 7 - Bp. Bp. ASG
 Kz. nr 8 - Bp. Bp. ASG
 Kz. nr 9 - Bp. Bp. ASG
 Kz. nr 10 - Bp. Bp. ASG

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Archiwum Biżalu Zbiorów Specjalnych
Nr ewid. _____

40691